

NA STYKU KULTUR I NARODÓW

Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym

Tom XVI

ŚNIATYN

OPRACOWAŁ MICHAŁ BACZKOWSKI

Historia
lagellonica

NA STYKU KULTUR I NARODÓW

Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym

Tom XVI

ŚNIATYN

Opracował
MICHAŁ BACZKOWSKI

Kraków 2019

Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym pod redakcją naukową Krzysztofa Ślusarka

Recenzent
prof. dr hab. Jarosław Kita

Korekta
Jadwiga Marcinek

Niniejsza publikacja powstała w ramach realizacji projektu badawczego pt. „Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, zarejestrowanego pod numerem 2016/22/M/HS3/00163

NARODOWE CENTRUM NAUKI

© Copyright by Michał Baczkowski
© Copyright by Towarzystwo Wydawnicze Historia Iagellonica

Publikacja udostępniona na podstawie licencji Creative Commons
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN 978-83-66304-20-8
DOI: 10.32021/9788366304208.16

Na okładce
Biały Kamień w obwodzie złoczowskim od południa, [w:] M. Bogusz Stęczyński,
Okolice Galicyi, z. X, Lwów 1848

Objętość 12,4 ark. wyd.

Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”
z siedzibą w Instytucie Historii UJ
ul. Gołębia 13, 31-007 Kraków
www.iagellonica.com.pl

SPIS TREŚCI

Słownik pojęć i jednostki miary	7
Wstęp	13
Charakterystyka dokumentacji źródłowej	15
Przygotowanie materiałów źródłowych do edycji	20
Podstawa edycji	24
Śniatyn	27
Ogólna charakterystyka miasta	29
Status prawny i położenie geograficzne.....	29
Struktura własnościowa.....	29
Przestrzeń miejska	29
Przestrzeń publiczno-polityczna.....	32
Przestrzeń społeczna.....	32
Wybrane teksty źródłowe	35
Opisanie granic miasta Śniatyna.....	35
Prawidła fasjonowania.....	37
Opisanie gromady miasta Śniatyna	37
Summary	39
Bibliografia	41
Zestawienia tabelaryczne	45
Sumariusz fasji gromadzkiej miasta Śniatyna	
Rekapitulacja sumaryczna miasta Śniatyna	
Wykaz posiadaczy nieruchomości w Śniatynie ujętych w metryce józefińskiej	

SŁOWNIK POJĘĆ I JEDNOSTKI MIARY

Pojęcia i wyrażenia dawne

- akcydensy – opłaty wnoszone przez wiernych na rzecz duchownych z tytułu wykonywania niektórych posług religijnych (np. ślubów, pogrzebów)
- anguł – zob.: trianguł
- arszyn – rosyjska miara długości (0,711 m); również miara objętości
- ataman – naczelnik osiedli kozackich, tu w znaczeniu: naczelnik, przełożony grupy poddanych
- austeria – karczma, zajazd, oberża
- belec – dawna miara objętości cieczy (tu: miodu) równa 36 kwartom
- burta – krawędź rowu
- całogruntowy – gospodarz posiadający pełny, właściwy dla danej miejscowości nadział ziemi
- chędożyć – czyścić
- chmielnik – plantacja chmielu
- ciągło – sprzężaj: bydło lub konie zaprzęgane do pługa, wozu
- ćwierćgruntowy – gospodarz posiadający nadział ziemi równy czwartej części gospodarza całogrunтового
- czetwerynnik – zob.: ćwierćgruntowy
- debra – parów, nierówności terenu porośnięte krzakami
- detto – inaczej: ditto, jak wyżej
- diametr – średnica
- dni letnie – inaczej powaby, dodatkowa, nie wchodząca w wymiar pańszczyzny robocizna świadczona w okresie wzmożonych prac polowych, np. żniw
- dylacja – odroczenie
- dystancja – dystans, odległość
- ekscepcja – wyłączenie
- ekspensa – koszt
- ekstendować – rozciągać się, obejmować
- forszpan – podwoda
- ganczarz – garncarz
- glinisko, gliniska – glinianka

- gon – inaczej zagon
gosztyna, gostyna – danina oddawana dworom za wypasanie owiec
grajcar – krajcar
grzęda – pas ziemi odgraniczony rowami
gumienny – osoba nadzorująca prace w obrębie gumna
gumno – stodoła z klepiskiem; podwórze gospodarskie
intrata – dochód, zysk
iskop – inaczej: skopszczyzna; danina w postaci co piątej kopy zboża zebranego z pustych pól dworskich, oddanych do uprawy poddanym
jałowiczne – rodzaj daniny, ekwiwalent powinności składania daniny w jałowicy
jarka – młoda owca
jarzyna – uprawa jara
kiernica – rodzaj zbiornika wodnego
kład, kładź – kłoc, kłoda
kłodka – mała kłoda
kołowe – zob.: żarnowe
komplanacja – ugoda
komput – stan liczebny, wymiar
konkurencja – rozgraniczenie
kontrowers – sporna część gruntu
kopań – kopanina, karczunek, pole orne zarastające krzakami, wymagające corocznego karczowania lub wykarczowana część lasu z przeznaczeniem na pole uprawne
kotłowe – opłata uiszczana z tytułu korzystania z dworskich urządzeń do warzenia piwa
kramnica – inaczej: kram
kryda – bankructwo, upadłość, a także czynności prawne związane z upadłością
lewada – nieporośnięta łąka okolona drzewami
łęg – podmokła łąka, leżąca najczęściej w dolinie rzeki
łotoka – koryto
łozy – zarośla wierzbowe
ług – zob.: łęg
meszne – danina na rzecz parafii za odprawianie mszy
mielnik – młynarz
młaka – teren bagnisty, podmokły
moczar – teren podmokły, bagnisko
moczua – zbiornik wodny, staw lub dół z wodą do moczenia lnu i konopi
motowidło – przyrząd do zwijania wełny

- nazimek – zwierzę domowe nie mające jeszcze roku, pozostawione na zimę do hodowania
- obkoski – zob.: zakoski
- oborka – obowiązek chłopu pańszczyźnianego polegający na oboraniu dworskich pól
- obrzędni – rzadki
- obżynek – zob.: zażynek
- ochaba – starorzecze
- oczkowe – danina pieniężna pobierana z tytułu posiadania pasieki
- ogrodnik – zagrodnik
- okop – rodzaj wału ziemnego, odgraniczającego np. pola, cieków wodnych
- okopisko – dawne określenie cmentarza żydowskiego
- opiechać – łuskać (?)
- osep – danina uiszczana w zbożu
- osoka – podmokła łąka
- ostrów – kępa porośnięta roślinnością
- otawa – trawa odrastająca po raz drugi po skoszeniu
- ozimek – jałówka lub źrebak w wieku około jednego roku
- paroch – proboszcz greckokatolicki
- parochianie – wierni parafii greckokatolickiej
- paryja – wąż
- pastewnik – miejsce przeznaczone do wypasu bydła
- peryferia – powierzchnia, przestrzeń
- pisaria – dom pisarza, kancelaria
- pługowe – rodzaj daniny
- podbereźnik, podbereźnik – strażnik pilnujący lasu
- podorozczyzna – ciężący na mieszkańcach miast obowiązek dostarczania koni i wozów na potrzeby transportowe dworu
- podpasieczce – teren przeznaczony na pasiekę
- podświnek – duże, podrośnięte prosię
- podwoda – powinność transportowa poddanych polegająca na podróżowaniu z pańskimi towarami
- polowy – osoba nadzorująca prace polowe
- połowicznik – zob.: półgruntowy
- popław – mokra, bagnista łąka
- posiecz – posieka, poręba; również w znaczeniu świeżo ścięta trawa
- potraw – trawa odrastająca po skoszeniu, pokos siana
- pożytek – zbiór, plon; również dochód
- półbeczek – naczynie o pojemności pół beczki
- półbelec – dawna miara objętości cieczy (tu: miodu) równa 18 kwartom

- półgruntowy – gospodarz posiadający nadział ziemi równy połowie nadziału gospodarza całgruntowego
- półmacek – dawna miara objętości obejmująca 4 garnce
- presalwować – zastrzegać (?)
- proskurne – w Kościele greckokatolickim odpowiednik dziesięciny i mesznego
- prowent – dochód
- przegon – przepędzanie bydła
- przyszkołek – niższa szkoła żydowska lub mała budowla przy synagodze, przeznaczona na szkołę i mieszkanie dla obsługi synagogi
- rajtszula – ujeżdżalnia
- regulament – regulamin
- rekwirować – żądać
- retadycja – zwrot uprzednio zajętego (zabranego) majątku
- rogowszczyzna – danina oddawana dworom za wypasanie bydła
- ruda, rudka, rudki – podmokła łąka, bagnisko, błoto
- saliternia – saletrzarnia, wytwórnia saletry
- sianożęć – łąka lub sianokos, w zależności od kontekstu
- sogłówki, sogłówek – polna droga, ścieżka wiodąca między połaciami zboża
- stebnik – pomieszczenie przeznaczone do przechowywania uli z pszczołami podczas zimy
- stołowe – rodzaj czynszu płaconego proboszczowi od domu
- strózczyzna – danina na utrzymanie straży nocnej
- strzyżak – młody koń
- szarwark – robocizna przy drogach i mostach; później opłata na ich utrzymanie
- szkoła żydowska – w znaczeniu: bożnica, synagoga
- szmuklerz – rzemieślnik wyrabiający pasy, tkaniny plecione itp. (inaczej: pasamonik)
- terebież – zob.: trzebież
- teryfikacja – taryfikacja, w znaczeniu: określenie czegoś
- tłoka – 1) pole obrabiane wspólnie przez poddanych; 2) powinność polegająca na wykonywaniu dodatkowej pracy w okresie spiętrzenia robót polowych
- tracz – robotnik ręcznie piłujący drzewo na deski
- trianguł – punkt rozgraniczający grunty złożony z trzech kopców tworzących trójkąt
- trzebież – łąka porośnięta krzakami
- trzeciak – koń lub był w wieku trzech lat
- tywon – nadzorca robotników pańszczyźnianych
- ubocz – inaczej ubocze, teren pochyły, zbocze góry

węglarka – część lasu zajęta pod wypalanie węgla drzewnego lub potażu
wicha – wiecha
wierzchowina – teren nad górnym brzegiem strumienia
winnica – winiarnia lub gorzelnia, także: gospoda, karczma
włoka – włóka, pole
woskobojnia – inaczej: woskownia; zakład wytwarzający świece woskowe, a
 nieradko też mydło
wskroś – na przestrzał
wygon – wspólne pastwisko gromadzkie
zagumienki – pola leżące za gumnem
zalewki – rozlewiska rzeczne
zakoski – obowiązek chłopu pańszczyźnianego polegający na koszeniu pól i
 łąk dworskich w czasie żniw i sianokosów
zaorka – obowiązek chłopu pańszczyźnianego polegający na oboraniu dwor-
 skich pól po żniwach
zaroślina – inaczej: zarośla
zatrawny – zarośnięty trawą
zatyłek – tylna część domu przylegająca do podwórza
zażynek – obowiązek bezpłatnej pracy chłopu na rzecz dworu w chwili roz-
 poczęcia żniw
zimowła – zimowanie, przezimowanie
zyrszczyzna – inaczej: żyrszczyzna, żerowe, żyrowe; opłata lub danina składa-
 na za prawo wypędzania nierogacizny na żer do lasu
żarnowe – podatek od posiadania żarn

Miary powierzchni

1 morga = 1600 sążni = 0,5755 ha

1 sążeń = 6 stóp = 3,5969 m²

Miary długości

1 sążeń = 6 stóp = 1,8966 m

Miary objętości zboża

1 korzec = 32 garnce = 64 półgarnce = 122,9984 l

1 maca austriacka = 1/2 korca

Miary objętości siana

1 cetnar = 100 funtów = 40,55 kg

Przestrzenna miara drewna

1 sążen (sąg, sążen kubiczny) = 8 stóp = ok. 4 m³

Jednostki monetarne

1 złoty reński, floren (złr, fl) = 60 krajcarów (kr) = 4 złote polskie (złp)

1 krajcar (kr) = 2 grosze polskie (gr)

1 szeląg = 1/3 grosza polskiego

WSTĘP

Oddajemy do rąk czytelników kolejny tom wieloczęściowej serii wydawniczej poświęconej dziejom galicyjskich miast pod koniec XVIII w. Publikacja jest efektem realizacji międzynarodowego projektu badawczego „Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym”, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach programu Harmonia 8. Zakłada on m.in. opracowanie unikatowej, dostępnej on-line bazy danych o miastach i ich mieszkańcach oraz zdefiniowanie komponentów przestrzeni społecznej miast i miasteczek, leżących w pięciu najdalej na wschód wysuniętych cyrkułach Galicji, czyli okręgach: brzeżańskim, brodzkim (złoczowskim), tarnopolskim, zaleszczyckim i stanisławowskim¹.

Podstawę źródłową badań stanowią masowe, wzajemnie uzupełniające się źródła historyczne z lat osiemdziesiątych XVIII w.: wykonany w latach 1785–1788 józefiński kataster gruntowy oraz tzw. opisanie urbarialne, sporządzone po słynnym patencie regulacyjnym Józefa II z 10 lutego 1789². Źródła te były już wykorzystywane przez badaczy, zarówno polskich, jak i ukraińskich, rzadziej austriackich i niemieckich. W większości jednak prowadzone na ich podstawie badania odnosiły się do obszarów wiejskich. W tym kontekście na-

¹ Pierwsze wyniki badań zostały już opublikowane. Zob. m.in.: V. Dolinovskyi, *Соціально-професійна структура міщан Олеська на підставі інвентаря будинків 1789 р.*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018, s. 21–50; M. Kańkowski, *Miasto Józefów w świetle opisań urbarialnych*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych*, s. 123–130; T. Kargol, *Konfrontacja metryki józefińskiej z innymi źródłami historycznymi na przykładzie topografii i społeczeństwa Brodów w II połowie XVIII wieku*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych*, s. 131–148; K. Ruszała, *Spółczesność miasteczka galicyjskiego w pierwszych latach rządów austriackich w świetle pierwszego katastru gruntowego, tzw. metryki józefińskiej na przykładzie Jasła*, [w:] *Spółczesność i gospodarka Galicji w latach 1772–1867. Źródła i perspektywy badań*, zbiór studiów pod red. T. Kargola i K. Ślusarka, Kraków 2014, s. 129–144; G. Zamoyski, *Nowy Targ i jego mieszkańcy w świetle metryki józefińskiej*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych*, s. 289–313.

² Więcej na temat przydatności metryki józefińskiej oraz opisań urbarialnych w badaniach nad dziejami miast zob.: K. Ślusarek, *Materiały podatkowe jako źródło do dziejów miast galicyjskich w czasach józefińskich*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych*, s. 269–288.

leży wymienić publikacje powstałe w pierwszej połowie XX w., w tym m.in. prace Józefa Fiericha, Romana Rozdolskiego, Jana Rutkowskiego i Wincen- tego Stysia³. Współcześnie, zwłaszcza poczynszy od lat dziewięćdziesiątych XX w., obydwaj wspomniane źródła wykorzystywane są w znacznie szerszym zakresie, przy czym dominują trzy kierunki badań: ogólne rozważania na temat gospodarki Austrii i Galicji, studia monograficzne dotyczące różnych szczegółowych zagadnień, w tym mikrotoponimii i socjotopografii, a także studia regionalne i lokalne. W pierwszym przypadku wymienić należy opublikowany przez Alicję Falniowską-Gradowską (ostatnio we współpracy z Franciszkiem Leśniakiem) sumariusz katastru józefińskiego dla zachod- nych cyrkułów Galicji⁴ oraz publikacje m.in. takich autorów, jak Werner Dro- besch i Reiner Feucht⁵. Jeśli idzie o studia monograficzne, to wspomnieć trzeba m.in. o badaniach Mariusza Kulczykowskiego dotyczących tkactwa chłopskiego, Krzysztofa Ślusarka na temat drobnej szlachty czy Franciszka Wasyla w kwestii społeczności ormiańskiej⁶. Ponadto w historiografii ukraiń- skiej popularne są ostatnio studia z zakresu mikrotoponimii (Lubow Bilińska, Olga Łużecka), antroponimii (Natalia Wyrsta) i socjotopografii (Mariana Do- lińska, Maria Pohoriłko)⁷. W badaniach lokalnych i regionalnych dominuje

³ J. Fierich, *Kultury rolnicze, zmianowanie i zbiory w katastrze józefińskim*, „Roczniki Dzie- jów Społecznych i Gospodarczych”, 1950, t. 12; R. Rozdolski, *Die grosse Steuer- und Agrarreform Joseph II*, Warschau 1961; tenże, *Stosunki poddańcze w dawnej Galicji*, t. 1–2, Warszawa 1962; J. Rutkowski, *Galicyski kataster gruntowy jako podstawa statystyki własności ziemskiej*, „Wiado- mości Statystyczne o Stosunkach Krajowych”, 1917, t. 25, z. 3, s. 23–36; W. Styś, *Metryki gruntowe józefińskie jako źródło do historii gospodarczej Galicji*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospo- darczych”, 1932, t. 2, s. 86–97.

⁴ A. Falniowska-Gradowska, *Studia nad społeczeństwem województwa krakowskiego w XVIII wieku. Struktura własności ziemskiej i użytkowanie gruntów w świetle katastru józefińskiego*, War- szawa 1982; A. Falniowska-Gradowska, F. Leśniak, *Struktura własności ziemskiej i użytkow- nia gruntów w Galicji w cyrkułach rzeszowskim, sanockim i tarnowskim w świetle katastru józefińskiego (1785–1787)*, Toruń 2009.

⁵ W. Drobesh, *Bodenerfassung und Bodenbewertung als Teil einer Staatsmodernisierung. Theresianische Steuerrektifikation, Josephinischer Kataster und Franziszeischer Kataster*, [w:] *Les migrations de retour. Rückwanderungen*, pod red. R. Furtera, A.-L. Head-König, L. Loren- zettiego, „Geschichte der Alpen/Histoire des Alpes/Storia delle Alpi”, 2009, t. 14, s. 165–184; R. Feucht, *Flächenangaben im österreichischen Kataster*, Diplomarbeit am Institut für Geoin- formation und Kartographie der Technischen Universität Wien, 2008.

⁶ M. Kulczykowski, *Andrychowski ośrodek płócienniczy w XVIII i XIX wieku*, Wrocław 1972; tenże, *Chłopskie tkactwo bawełniane w ośrodku andrychowskim w XIX wieku*, Wrocław 1976; K. Ślusarek, *Drobna szlachta w Galicji 1772–1848*, Jędrzejów–Kraków 2011; F. Wasyl, *Ormia- nie w przedautonomicznej Galicji. Studium demograficzno-historyczne*, Kraków 2015.

⁷ Л. Білінська, *Мікротопоніми Тисмениччини відомного походження*, „Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Мовознавство”, Тернопіль 2009, Вип. 2 (17), s. 172–181; О. Лужецька, *Мікротопонімія Південно-Західного Опілля*, Дис. на здобуття наук. ст. канд. філологічних наук, Тернопіль 2014; Н. Вирста, *Українські та німецькі прізвища*,

natomiast publikowanie danych z katastru józefińskiego jako materiału źródłowego dotyczącego konkretnych miejscowości (np. działalność edytorska Józefa Szymańskiego⁸).

Kataster józefiński i opisanie urbarialne stosunkowo rzadko wykorzystywane były w badaniach związanych z problematyką miejską. Materiały te stanowiły np. jedno z podstawowych źródeł w studiach prowadzonych przez Łukasza Jewułę⁹, przy czym badacz ten sięgnął po kataster w przypadku miast wytypowanych do próby badawczej. W historiografii austriackiej w tym nurcie badań mieści się m.in. działalność naukowa Paulusa Adelsgrubera, Laurie Cohen i Borysa Kuzmanyego¹⁰. Z kolei w studiach badaczy ukraińskich – mających najłatwiejszy dostęp do katastru józefińskiego – przeważają badania kartograficzne i urbanistyczne, które omawiają kierunki rozwoju miast i miasteczek (Hałyna Petryszyn, Uliana Iwanoczko), a także prace regionalne i lokalne (Wasył Łaba, Leonid Tymoszenko)¹¹.

Charakterystyka dokumentacji źródłowej

Dokumentacja wytworzona w trakcie sporządzania katastru józefińskiej była bardzo obszerna¹². Jej trzon stanowiła przede wszystkim księga pomiarów, zwana także „tabelą spisywania rozmiaru i fasji”. Księgę pomiarów

мотивовані назвами професій (лексико-семантичний аналіз), „Актуальні проблеми філології та перекладознавства”, Хмельницький 2013, Вип. 6 (1), s. 36–46; М. Долинська, *Історична топографія Львова XIV–XIX ст.*, Львів 2006; М. Долинська, *Йосифінська метрика – головне джерело для відтворення історичної топографії (культурного краєвиду) міст, містечок і сіл Галичини*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych*, s. 81–94; М. Долинська, М. Погорілко, *З історичної топографії Львова (гори Львова)*, „Записки Наукового товариства імені Шевченка”, Львів 2015, т. 268, s. 107–127.

⁸ М.in. *Państwo wojnickie w metryce józefińskiej z 1785–1787 roku. Wojnicz, Zamoście, Ratnawy i Łopoń*, wyd. J. Szymański, Wojnicz 2000.

⁹ Ł. Jewuła, *Galicyjskie miasta i miasteczka oraz ich mieszkańcy w latach 1772–1848*, Kraków 2013.

¹⁰ P. Adelsgruber, L. Cohen, B. Kuzmany, *Getrennt und doch verbunden. Grenzstädte zwischen Österreich und Russland 1772–1918*, Wien–Köln–Weimar 2011; B. Kuzmany, *Brody. Eine galizische Grenzstadt im langen 19. Jahrhundert*, Wien–Köln–Weimar 2011.

¹¹ У. Іваночко, *Вплив соціально-функціональних процесів на розвиток урбанізації в Галичині кінця XVIII – початку XX ст.*, [w:] *Історична топографія і соціотопографія України*, Зб. наук. праць, Редкол.: Я. Дашкевич, П. Сохань та ін., Львів 2006, s. 258–298; В. Лаба, *Історія міста Перемишляни від найдавніших часів до 1939 року*, Львів 2001; Г. Петришин, У. Іваночко, *Еволюція принципів класифікації міст Галичини в австрійський період*, [w:] *Книга міст Галичини. Міждисциплінарні дослідження у містознавстві*, „Вісник Державного університету «Львівська політехніка»”, Львів, 1999, nr 379, s. 67–95.

¹² Podstawowe dokumenty sporządzone podczas opracowywania katastru józefińskiego omówił W. Styś. Autor błędnie zakwalifikował jednak alegaty do opisań urbarialnych jako część składową metryki. Zob.: W. Styś, *Metryki gruntowe*, s. 72–73.

sporządzano, wypełniając drukowany formularz. Zawierał on następujące rubryki:

- 1) numer miejscowego porządku – w istocie był to numer działki;
- 2) imię i nazwisko posiadacza gruntu i numer zajmowanego przez niego domu – z reguły w rubryce tej – oprócz imienia, nazwiska i numeru domu – podawano też rodzaj kultury rolnej lub co na danej działce się znajduje (np. pole orne/łąka, dom/chałupa, dwór/dworek, grobla/droga, szkoła);
- 3) nazwa stosowanej miary powierzchni – rubryki tej z reguły nie wypełniano;
- 4) rozmiar, czyli powierzchnia działki – rubryka ta składała się z czterech kolumn: w pierwszej i drugiej sami poddani podawali długość i szerokość działki w sążniach, w trzeciej wpisywano łączną powierzchnię w sążniach kwadratowych (wynik przemnożenia części pierwszej i drugiej), w czwartej – powierzchnię podaną przez geometrę (rubrykę wypełniano tylko wtedy, gdy poddani nie byli w stanie zmierzyć działki, np. lasu lub stawu);
- 5) role – w rubryce tej podawano powierzchnię pól ornych oraz uzyskiwanych z nich zbiorów; składała się z sześciu kolumn: w pierwszych dwóch wpisywano powierzchnię w morgach i sążniach, w czterech kolejnych zbiory zbóż w korcach, w rozbiciu na pszenicę, żyto, jęczmień i owies;
- 6) łąki – na analogicznej zasadzie jak w przypadku ról podawano powierzchnię łąk (lub upraw z nimi zrównanych) oraz zbiory w cetnarach, w rozbiciu na siano (słodkie i kwaśne) oraz potraw;
- 7) lasy – rubryka ta służyła do podawania powierzchni lasów oraz pożytku z nich w drewnie twardym i miękkim (w sążniach sześciennych).

Tam, gdzie występowały uprawy winorośli, wyodrębniano dodatkową rubrykę, w której wpisywano powierzchnię tego rodzaju uprawy oraz wielkość produkcji wina.

Na końcu księgi pomiarów, po zsumowaniu wszystkich niw oraz łącznej powierzchni wszystkich działek, z reguły zamieszczano rotę przysięgi, jaką składali przedstawiciele danej gromady, wybrani do przeprowadzenia pomiarów katastralnych. Tak sporządzoną księgę podpisywały wszystkie osoby uczestniczące w całej operacji.

Na podstawie księgi pomiarów sporządzano sumariusz fasji gromadzkiej, znany również pod nazwą sumariusz gruntów dominikalnych i rustykalnych. Dokument ten zawierał zestawienie powierzchni gruntów oraz uzyskiwanego z nich przychodu, z rozbiciem na grunty dominikalne i rustykalne. Na jego podstawie opracowywano sumaryczne zestawienia w skali cyrkułu i kraju oraz określano wysokości podatku gruntowego.

Równorzędne znaczenie jak księgi pomiarów i sumariusze fasji gromadzkiej miały także dwa inne dokumenty: opisanie granic oraz prawidła faszjonowania. Opisanie granic, przygotowywane jeszcze przed rozpoczęciem

pomiarów, w rzeczywistości było określeniem granic danej miejscowości. W praktyce był to protokół z wizji lokalnej, w której trakcie obchodzono wszystkie kopce graniczne. Podawano w nim kierunek przemarszu, usytuowanie kopców oraz odległość między nimi (w sążniach). Opisanie granic są źródłem interesującym, ale współcześnie mało przydatnym ze względu na brak map, które pozwoliłyby zidentyfikować owe kopce graniczne, a tym samym wyznaczyć granice danej miejscowości.

W prawidłach fasonowania opisywano wszystkie niwy, uwzględniając ich położenie w topografii miejscowości oraz znajdujące się w ich granicach rodzaje gruntów. W dokumencie tym podawano powierzchnię niw, a także zasady szacowania wysokości zbiorów.

Przy sporządzaniu katastru wytworzono wiele dokumentów o charakterze pomocniczym. Z reguły miały one ułatwić wypełnianie księgi pomiarów lub uzupełnić dane przekazywane w sumariuszu fasji gromadzkiej. Chodzi o następujące materiały:

- 1) konsygnacja gruntów dworskich, plebańskich i chłopskich – w istocie dokument ten powielał dane z sumariusza fasji gromadzkiej, z tą tylko różnicą, że w oddzielnej rubryce wyodrębniano grunty plebańskie¹³;
- 2) konsygnacja gruntów plebańskich – uzupełnienie i rozwinięcie poprzedniego dokumentu; dane na temat gruntów plebańskich rozbijano na poszczególnych właścicieli, np. parafie rzymsko- i greckokatolickie, klasztory;
- 3) konsygnacja gruntów pustych – wykaz gruntów nieobsianych i opuszczonych, z reguły zawierający także informację o przyczynie opuszczenia (nieobsiania) danej działki;
- 4) konsygnacja rzek i jezior oraz pożytku, jaki przynosiły;
- 5) tabela oszacowania dochodów z lasów dworskich – oprócz informacji o nazwach własnych, powierzchni oraz szacunkowej ilości możliwego do pozyskania drewna, w dokumencie tym opisywano także gatunki i wiek drzewostanu;
- 6) obrachunek kontrolowanego przychodu z gruntu – w dokumencie tym podawano dane na temat plonów osiągniętych z poszczególnych niw (w ujęciu trzyletnim w odniesieniu do pól oraz jednorocznym w przypadku łąk, ogrodów i pastwisk); zestawienie takie sporządzano na podstawie prowadzonej w folwarkach dokumentacji dotyczącej wysiewów i zbiorów w celu weryfikacji informacji o zbiorach przekazywanych przez przedstawicieli dworu i poddanych;
- 7) adnotacja (Adnotatio; zaczynająca się od słów: „W tej wsi wszystkie pola tak lepszego, jako też i podłego gatunku w trzecim roku w ugor wypuszcza-

¹³ W sumariuszu fasji gromadzkiej grunty plebańskie z reguły wliczane były do dworskich.

ne bywają”) – informacja o ilości ziarna wysiewanego na jednej morgdze pola oraz o terminie ugorowania.

Bardzo często w operatach katastralnych znajdują się także różne zestawienia sporządzane już po dokonaniu pomiarów gruntów. Są to m.in.:

- 1) sumaryczne obliczenie „pożytku” (zbiorów) z gruntów dominikalnych i rustykalnych z przeliczeniem ich na wartość pieniężną – w istocie był to szacunek przychodów pieniężnych z wszystkich gruntów;
- 2) sumariusz procentu z przychodu pieniężnego – zawierał wyliczenie zobowiązania podatkowego;
- 3) sumariusz fasji pieniężnej wyprowadzonej z ekstraktów (dokument znany też pod nazwami: księga ekstraktów, sumariusz ekstraktów) – wykaz wszystkich posiadaczy gruntowych z informacją o dochodzie z ról, łąk, lasów itp.; sumariusz ten z powodzeniem może zastępować księgę pomiarów;
- 4) sumariusz ekstraktów (znany też jako ekstrakty fasji indywidualnej) – zawierał wyciąg z metryki i informował o powierzchni pól, łąk i lasów, znajdujących się w posiadaniu dworu, gromady i plebanii, oraz wysokości zbiorów;
- 5) protokół względem wydania i odebrania ekstraktów indywidualnej fasji – był to poszyt zawierający adnotację o przekazaniu zainteresowanym opisanych wyżej dokumentów wraz z informacją o wniesionych reklamacjach.

Z powyższego wyliczenia wynika, że w skład operatów katastralnych wchodziło bardzo dużo materiałów. W praktyce jednak rzadko kiedy zachowała się kompletna dokumentacja. Przeważnie na pojedynczy operat składają się: opisanie granic, księga pomiarów, prawidła fasjonowania, sumariusz fasji gromadzkiej, konsygnacje gruntów dworskich, plebańskich i gromadzkich oraz oszacowanie lasów. Stan zachowania katastru józefińskiego jest zadowalający. W zespole Metryka józefińska (fond 19), przechowywanym w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie, zgromadzono praktycznie komplet materiałów dla wszystkich cyrkułów Galicji, z wyjątkiem zamojskiego¹⁴.

Na komplet akt wytworzonych w czasie realizacji niedokończonej reformy podatkowo-urbarialnej z 1789 r. składają się trzy serie dokumentów: opisanie miejscowości i tzw. porównania, Erledigung oraz alegaty.

¹⁴ Zob.: *Йосифінська (1785–1788) і францисканська (1819–1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів*, Київ 1965; *Gospodarka Galicji 1772–1867. Inwentarz materiałów historycznych z archiwów i bibliotek Polski, Austrii i Ukrainy*, t. 2, pod red. K. Ślusarka, Kraków 2015, s. 107–139. Operaty katastru józefińskiego dla części cyrkułu zamojskiego (dla Ordynacji Zamojskiej) przechowywane są w Archiwum Państwowym w Lublinie, w zespole Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca; zob.: *Gospodarka Galicji 1772–1867. Inwentarz materiałów historycznych z archiwów i bibliotek Polski, Austrii i Ukrainy*, t. 1, pod red. K. Ślusarka, Kraków 2015, s. 253–255.

Opisanie miejscowości rozpoczynało się z reguły preambułą o następującej treści: „Opisanie zwyczajnych dotąd i na przepisach najważniejszych rozporządzeń zasadzających się dominikalnych, inwentarialnych dochodów i jaka proporcja między terażniejszą powinnością i nową, uniwersalem pod [dnem] 10 lutego 1789 roku ustanowioną należytością, zachodzi”. Dokument składał się z dwóch części. W pierwszej – nazywanej zwyczajowo opisaniem gromady – podawano, do ilu zwierzchności gruntowych należy dana miejscowość, oraz w sposób szczegółowy charakteryzowano położenie ludności i opisywano świadczenia poddańcze, do jakich zobowiązane były poszczególne grupy mieszkańców. Drugą część stanowiły tzw. porachowania i porównania. Serię tabelarycznych zestawień otwierało „porachowanie przychodu z gruntu, podług którego nowy podatek ułożono”. Wykazywano w nim sumaryczną kwotę dochodu z podziałem na uprawy (role, łąki i ogrody oraz pastwiska i lasy) oraz poszczególne kategorie poddanych, wymienione wcześniej w opisanie miejscowości (najczęściej wydzielano posiadaczy gruntów kmiecych, chałupników i komorników oraz grunty niepodlegające władzy zwierzchniej dziedzica). Potem następowały porównania, których liczba była bardzo różna, w zależności od tego, ile w danej miejscowości wyróżniono grup poddanych. Podawano w nich – oddzielnie dla każdej grupy poddanych – wartość powinności wyliczoną według zasad wyrażonych w patencie z 10 lutego 1789 (z podziałem na role, łąki i ogrody oraz pastwiska i lasy), wartość dotychczas odrabianej pańszczyzny i innych powinności¹⁵ oraz kwotę, o jaką dotychczasowe świadczenia przewyższały maksymalną dopuszczalną wartość obciążeń feudalnych. Na końcu każdego porównania z reguły zamieszczano adnotację, w której wyjaśniano, czy „nowa powinność” przewyższa dawną i o ile. Na zakończenie podawano łączną kwotę „urbarium” przypadającą na całą miejscowość, jaka miała obowiązywać od 1 listopada 1789.

Dokument o nazwie „Erledigung”, czyli „adnotacja”, był sporządzany (w języku niemieckim) przez cyrkularną komisję podatkową (na podstawie opisanie miejscowości i porównań przygotowanych przez dominia), a następnie zatwierdzany przez krajową komisję podatkową. W praktyce streszczano w nim opisanie miejscowości.

Alegaty, nazywane także konsygnacjami, w istocie były tabelarycznymi wykazami poddanych zaliczonych w opisanie miejscowości do określonych kategorii ludności. Liczba alegatów była różna i uzależniona od tego, w jaki sposób pogrupowano mieszkańców. Najczęściej w osobnych zestawieniach wyodrębniano kmieci i zagrodników, chałupników i komorników (lub osoby

¹⁵ Wartość dotychczas świadczonych powinności ustalano poprzez przeliczanie sumy dotychczasowych świadczeń przez ich cenę, np. łączną sumę pańszczyzny świadczoną przez daną grupę poddanych przemnażano przez jednostkową cenę dnia robocznego.

uznane za chałupników i komorników, np. w miastach) czy poddanych plebańskich. Niekiedy alegaty były bardziej rozbudowane, np. kmieci i zagrodników dzielono na mniejsze grupy, w zależności od tego, do jakich świadczeń byli zobowiązani. W osobnych alegatach umieszczano też niektóre kategorie ludności miejskiej, np. żydów i opłacających czynsz chrześcijańskich posiadaczy domów. Podobnie było w odniesieniu do szlachty czynszowej – bez względu na to, czy zamieszkiwała ona miasta, czy wsie, zawsze ujmowana była w osobnym zestawieniu. Serię alegatów z reguły kończył wykaz gruntów niepodlegających władzy zwierzchniej dziedzica.

Zakres informacji przekazywanych w alegatach również był bardzo zróżnicowany. Cechą wspólną wszystkich konsygnacji było to, że zawsze podawano imię i nazwisko posiadacza oraz z reguły numer zajmowanego przez niego domu. Następnie, zależnie od tego, jaka grupa ludności była opisywana, podawano wielkość gospodarstwa i uzyskiwane z niego przychody gruntowe, wymieniano wszystkie powinności feudalne i ich liczbę, wysokość czynszów itp.

Alegaty sporządzane były zawsze na początku operacji wyliczenia nowego „urbarium”. Na ich podstawie opracowywano opisanie miejscowości i porównania.

Stan zachowania opisań urbarialnych jest podobny jak w przypadku metryki józeffińskiej. W zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie wyodrębniono je w osobną kolekcję w ramach olbrzymiego zespołu Namiestnictwo Galicyjskie (fond 146). W opisie 18 zgromadzono dokumentację do wszystkich cyrkułów Galicji, z wyjątkiem zamojskiego¹⁶.

Przygotowanie materiałów źródłowych do edycji

Metryka józeffińska i opisanie urbarialne posiadają niebywale bogatą warstwę informacyjną, co umożliwia bardzo szerokie ich wykorzystywanie, ale jednocześnie stanowi ogromne utrudnienie przy przygotowywaniu tych źródeł do edycji. Wynika to przede wszystkim z faktu, że operaty katastralne mają skomplikowaną i złożoną strukturę. Jak już zaznaczono, w ich skład wchodzi dokumenty o zróżnicowanej konstrukcji. Wśród nich znajdują się materiały opisowe (opisanie granic, prawidła fasonowania) oraz wykazy tabelaryczne w różnych formatach. Nader skomplikowany układ mają księgi pomiarów, co wynika ze specyficznego sposobu rejestracji działek. Otóż wpisywano je w kolejności występowania w obrębie poszczególnych niw, co

¹⁶ Szczegółowy wykaz zob.: *Gospodarka Galicji 1772–1867*, t. 1, s. 255–256 (Ordynacja Zamojcka), t. 2, s. 279–302 (pozostała część Galicji).

skutkowało m.in. tym, że grunty należące do jednego użytkownika z reguły ujmowane były nie w jednym, lecz w kilku, a czasami nawet kilkunastu miejscach w księdze. Jeśli nie zachowały się żadne zestawienia sumaryczne (księga ekstraktów), bez dogłębnej analizy treści księgi pomiarów nie można ustalić, ile ziemi należało do konkretnego użytkownika¹⁷. Z drugiej strony opublikowanie samych sumariuszy ekstraktów nie oddaje pełnej struktury ziemi pozostającej w dyspozycji danego użytkownika, gdyż siłą rzeczy zawierały one dane ogólne, tzn. łączną powierzchnię ziemi lub co najwyżej w rozbiciu na pola orne, ogrody i lasy (pomijano inne użytki, np. łąki, pastwiska, sady, zarośla). W sumariuszach brakuje też danych na temat układu przestrzennego miejscowości, toponimii itp. (domy, budynki gospodarcze, infrastruktura).

Zespół naukowców realizujący projekt badawczy „Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józeffińskim katastrze gruntowym” stanął więc przed problemem właściwego opracowania materiałów źródłowych do edycji. Biorąc pod uwagę fakt, że w bazie danych o miastach i ich mieszkańcach, będącej wynikiem prowadzonych badań, powinny się znaleźć zarówno odpisy oryginalnych dokumentów charakteryzujących m.in. przestrzeń fizyczną, jak i szczegółowa analiza przestrzeni społecznej miast, za właściwą uznano koncepcję wykorzystania wszystkich zachowanych materiałów, przy równoczesnym zróżnicowaniu sposobu ich prezentacji. Zakłada ona przygotowanie wiernych odpisów i regestów niektórych dokumentów oraz poddanie naukowej analizie innych. W odpisach postanowiono podać opisanie granic miasta oraz podstawową część opisanie urbarialnego (tj. opisanie gromady), zawierającą charakterystykę położenia prawnego mieszkańców. W przypadku prawideł fasjonowania – ze względów praktycznych¹⁸ – zdecydowano się na sporządzenie regestu. Księga pomiarów została natomiast zaprezentowana w formie przetworzonej, czyli w postaci wykazu wszystkich mieszkańców, zawierającego pełną informację na temat struktury posiadanych gruntów i uzyskiwanych z nich zbiorów.

Przygotowane według powyższych zasad materiały składają się z trzech głównych elementów: ogólnej charakterystyki miasta, wybranych tekstów źródłowych i regestów oraz zestawień tabelarycznych.

Ogólna charakterystyka miasta została opracowana z wykorzystaniem wszelkich dostępnych informacji zawartych w metryce józeffińskiej i opisaniach urbarialnych. Na ich podstawie można bardzo precyzyjnie określić:

¹⁷ Problem ten można dostrzec w wydawnictwach źródłowych przygotowanych przez Józefa Szymańskiego, który zdecydował się na przytoczenie całej księgi pomiarów, ale równocześnie nie pokusił się o przygotowanie zestawień sumarycznych.

¹⁸ Prawidła fasjonowania sporządzane były w formie opisowej lub tabelarycznej, co utrudnia ich publikację.

- 1) status prawny i położenie miejscowości, tj. rodzaj osady (miasto, miasteczko, wieś, przysiółek), przynależność administracyjną (cyrkuł, kompleks majątkowy), położenie geograficzne i miejscowości sąsiedzkie;
- 2) strukturę własnościową, czyli nazwiska (nazwy) wszystkich właścicieli dziedzicznych oraz występowanie gruntów wspólnych (np. miejskich lub gromadzkich);
- 3) przestrzeń fizyczną, w tym:
 - powierzchnię gruntów z podziałem na dominikalne i rustykalne, ilość ziemi należącej do posesorów dominikalnych, ewentualnie powierzchnię gruntów pozostających w kontrowersji (jeśli występuje przypadek sporu o granice),
 - układ przestrzenny, czyli podział miejscowości na obszary, niwy i uroczyska (ich położenie, nazwy topograficzne), występowanie placów i gruntów pustych, rozmieszczenie i powierzchnia gruntów zajmowanych przez mieszkańców innych miejscowości, mających swoje pola na obszarze danego miasta,
 - rodzaj zabudowy mieszkaniowej, tj. liczbę i strukturę domów (dwory, dworki, domy, chałupy itp.) oraz ich rozmieszczenie w obrębie niw,
 - występowanie budowli publicznych, czyli liczbę, rodzaj i rozmieszczenie obiektów użyteczności publicznej (urzędy, obiekty wojskowe, klasztory, kościoły i cerkwie, szkoły itp.),
 - występowanie obiektów gospodarczych, tj. liczbę i rodzaj obiektów gospodarczych (młyny, cegielnie, kramy itp.),
 - występowanie obiektów infrastruktury technicznej, czyli liczbę i rozmieszczenie dróg, ulic, brodów, mostów, wałów, grobli itp.,
 - występowanie obiektów fizjograficznych, takich jak cieki wodne (rzeki, rzeczki, potoki), jeziora, stawy, sadzawki, wzniesienia, doliny;
- 4) przestrzeń publiczno-polityczną, czyli ośrodki władzy (miejskiej, dworskiej, państwowej), kościoły, klasztory, garnizony wojskowe;
- 5) przestrzeń społeczną, tzn. strukturę społeczno-zawodową posiadaczy gruntowych w świetle metryki józefińskiej oraz opisań urbarialnych, położenie prawne poszczególnych kategorii ludności (np. zakres wolności mieszczan, obowiązki Żydów wobec dziedzica i miasta, obciążenia feudalne ludności poddańczej), strukturę wyznaniowo-narodowościową (np. liczba chrześcijan i żydów), skład elity społecznej (m.in. właściciele mniejszych części dworskich, duchowni wszelkich obrządków religijnych, urzędnicy, reprezentanci gromady).

W części określonej jako wybrane teksty źródłowe i rejestry znalazły się:

- 1) odpis opisanie granicznego miejscowości;
- 2) regest prawideł faszjonowania, zawierający streszczenie opisu położenia topograficznego miejscowości oraz syntetyczną charakterystykę niw (rodzaje występujących gleb, uwagi na temat sposobów uprawy ziemi, informacje o wysiewach i zbiorach zbóż);

3) opisanie gromady, tj. wstępną część opisanie urbarialnego, w której zawarto charakterystykę struktury społecznej mieszkańców i określono obciążenia feudalne, do jakich byli zobowiązani¹⁹.

Jeśli idzie o zestawienia tabelaryczne, przygotowano cztery tabele (z których dwie pierwsze są odpisami z oryginalnych dokumentów):

- 1) rekapitulacja sumaryczna, czyli stanowiące integralną część prawideł faszjonowania sumaryczne zestawienie dla wszystkich niw, zawierające informacje o ich powierzchni oraz uzyskiwanych plonach (występujące z reguły w końcowej części prawideł faszjonowania lub w końcowej części księgi pomiarów);
- 2) sumariusz fasji gromadzkiej, zawierający informacje o strukturze i powierzchni użytków rolnych oraz wysokości uzyskiwanych z nich zbiorów, w rozbiciu na grunty dominikalne i rustykalne;
- 3) wykaz posiadaczy nieruchomości ujętych w metryce józefińskiej, czyli zestawienie tabelaryczne opracowane na podstawie księgi pomiarów, zawierające następujące informacje: imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, numer domu oraz numery działek należących do danego posiadacza gruntowego, powierzchnię gruntów (ogółem i w rozbiciu na pola orne, łąki, ogrody i sady, pastwiska, stawy, zarośla, ugory, pustki oraz lasy), a także wysokość zbiorów (w przypadku pól ornych – zbiory czterech zbóż: pszenicy, jęczmienia, żyta i owsa; w odniesieniu do łąk i użytków z nimi zrównanych – zbiory siana; w przypadku lasów – ilość możliwego do pozyskania drewna);
- 4) wykazy posiadaczy nieruchomości ujętych w opisaniach urbarialnych, czyli zestawienie tabelaryczne opracowane na podstawie alegatów (tj. załączników do opisań urbarialnych), zawierające następujące informacje: imię i nazwisko posiadacza, numer jego domu, numer załącznika, w którym został wymieniony, oraz wysokość przychodów uzyskiwanych z ziemi uprawnej, z rozbiciem na przychody z pól ornych, łąk i ogrodów oraz pastwisk i lasów.

Przy przygotowywaniu do druku odpisów oryginalnych dokumentów stosowano zasady obowiązujące przy edycji źródeł osiemnasto- i dziewiętnastowiecznych, m.in. uwspółcześniając interpunkcję i ortografię²⁰. Zwrotów, słów i pojęć, które wyszły już z użycia, nie objaśniono w przypisach; znalazły się one w dołączonym do wydawnictwa słowniku. Uzupełnienia brakujących liter lub wyrazów, ułatwiające zrozumienie tekstu, oraz rozwinięcia skrótów umieszczono w nawiasach kwadratowych, oboczności imion i nazwisk²¹ –

¹⁹ Do opisanie gromady dołączony został wykaz konsygnacji (aleatów), czyli zestawienie załączników do opisanie urbarialnego; wymieniono w nich imiona i nazwiska posiadaczy nieruchomości.

²⁰ J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014, s. 172–196.

²¹ Urzędnicy spisujący księgę pomiarów bardzo często nie znali warunków lokalnych, co skutkowało brakiem precyzji w zapisie imion i nazwisk. Niejednokrotnie były one podawane w różnych brzmieniach i odmianach (np. imiona raz zapisywano w brzmieniu polskim, in-

w nawiasie zwykłym. Skreśleń i poprawek naniesionych w księdze pomiarów innym atramentem lub inną ręką nie odnotowywano, przyjmując za właściwy tekst pierwotny²². W niektórych wypadkach stosowano przypisy tekstowe, którymi oznaczono m.in. fragmenty nieczytelne. Zastosowano następujące oznaczenia przypisów tekstowych:

^{aa} – wyraz, zdanie skreślone,

...^b – w oryginale: pozostawione puste miejsce,

[...]^c – fragment nieczytelny,

^{dd} – podkreślone w oryginale.

Przy zestawieniach tabelarycznych – dla uzyskania większej przejrzystości tabel – przyjęto zasadę, że komórki (pola), dla których w źródłach nie podano żadnej wartości (np. dana uprawa nie występowała), pozostawiono puste. Niektóre dane w tabelach podawane są w wartościach ułamkowych. W przypadku powierzchni gruntów, zbiorów zbóż oraz ilości możliwego do pozyskania drewna stosowano ułamki zwykłe o różnych mianownikach, zależnie od tego, jakie dane podawano w źródłach; w odniesieniu do zbiorów siana – ułamki dziesiątne (do dwóch miejsc po przecinku).

Ze względu na stosowanie różnych jednostek miary, do wydawnictwa dołączono wykaz wraz z przelicznikiem na jednostki współczesne.

Podstawa edycji

Podstawę źródłową do opracowania materiałów dla miasta Śniatyna stanowiły operat metryki józefińskiej (CPAHU Lwów, fond 19: Metryka józefińska, opis 10, sprawa 40, k. 1–252).

W operacie metryki józefińskiej, sporządzonym najprawdopodobniej w okresie od czerwca do grudnia 1787, zachowała się większość podstawowych dokumentów. Księga pomiarów, opisanie granic, prawidła fasjonowania, sumariusz fasji gromadzkiej, obrachunek kontrolowanego trzyletniego pożytku z gruntów dominikalnych i rustykalnych oraz konsygnacja gruntów pustych i nieobsianych są niedatowane. Ich autorem był zapewne plenipotent Jan Bochyński. Niemiecka wersja prawideł fasjonowania sporządzona została 7 czerwca 1787, a polska adnotacja na niej pochodzi z 27 czerwca 1787 i została wystawiona w Wołczkowej. Przypiski do sumariusza sporządzone zostały

nym razem w ruskim). W takich przypadkach jako podstawową formę przyjmowano wersję powtarzającą się najczęściej, oboczności zaś umieszczano w nawiasie zwykłym.

²² Księgi pomiarów były w stałym użyciu przynajmniej do czasu przeprowadzenia kolejnego pomiaru katastralnego, tj. katastru franciszkańskiego. Skreślenia, poprawki i dopiski nanoszone były w różnym czasie, przy czym z reguły nie odnotowywano daty ich powstania.

5 grudnia 1787 w Zaleszczykach. Tabela oszacowania przychodu z lasów dworskich (dla całego dominium Śniatyn) pochodzi z 24 października 1787.

Wykorzystane źródła zawierają szereg luk. Końcowe fragmenty księgi pomiarów są uszkodzone, brakuje kilku ostatnich stron. Część danych została zrekonstruowana na podstawie zachowanych fragmentów z innych rubryk, część pozostaje nieczytelna, niektórych informacji całkowicie brak (w tym: jakichkolwiek danych dla działek nr 3028–3030, wykazu właścicieli działek nr 2905–2917, informacji o wielkości posiadanych gruntów oraz wysokości zbiorów z działek nr 3022–3024, danych dotyczących wysokości zbiorów z działek nr 2892–2904, 3015–3021 oraz 3025–3028).

Księga pomiarów została sporządzona bardzo niechlujnie. Niektóre rubryki nie zostały w ogóle wypełnione. Nie podano w nich powierzchni ani pożytku dla części ogrodów i stawów. Dane o powierzchni gruntów oraz wysokości plonów w wielu wypadkach zostały sporządzone błędnie lub niedokładnie. Informacje dotyczące budynków mieszkalnych („chałup”) nie są jednoznaczne. W kilkudziesięciu miejscach naniesiono poprawki, także o wątpliwej dokładności. Zapis niektórych imion i nazwisk jest ewidentnie błędny, w wielu wypadkach niekonsekwentny, z różnymi obocznościami. W pojedynczych przypadkach pomyłone zostały imiona z nazwiskami i niejasna pozostaje nawet płeć właściciela. W związku z tym identyfikacja poszczególnych osób jest niepewna lub ma charakter hipotetyczny.

W księdze pomiarów nadano te same numery domów chrześcijańskim i żydowskim właścicielom różnych nieruchomości w mieście (chałupy i ogrody) oraz posiadaczom gruntów w centrum (Plac miejscowy) i na przedmieściach Śniatyna (Batki, Baranie). Utrudnia to w poważny sposób ustalenie właścicieli poszczególnych działek. Liczne błędy w zapisie numerów porządkowych (podwójna numeracja, braki kolejnych numerów), pomyłki w zapisie numerów domów, powtarzające się te same numery niektórych domów i działek (nawet po 7 właścicieli przypisanych do jednego numeru domu, w tym przedstawiciele różnych wyznań oraz instytucji, lub umieszczenie po 6 chałup pod jednym numerem domu), a także brak numerów domów dla właścicieli 391 działek uniemożliwiają w wielu wypadkach dokładne określenie struktury własności poszczególnych gruntów.

Sporządzony na podstawie księgi pomiarów wykaz właścicieli nieruchomości Śniatyna zawiera zapewne zbyt wiele nazwisk, gdyż w kilkunastu przypadkach nie udało się jednoznacznie ustalić tożsamości spisanych osób.

Opisanie urbarialne Śniatyna nie zachowało się.

ŚNIATYN

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Status prawny i położenie geograficzne

Śniatyn – miasto królewskie leżące w cyrkule zaleszczyckim, nad granicą z Bukowiną. Położone było na skarpie nad rzeką Prut. Graniczyło na południu z Zawalem, na wschodzie z Kołaczynem, na północy z wsiami Stecowa i Malatyńce (ta ostatnia na Bukowinie), na północnym zachodzie z Potoczkiem, od zachodu z Mikulińcami.

Struktura własnościowa

Zwierzchność gruntową nad niewielką częścią nieruchomości oraz lasami sprawowało dominium (kamera), reszta gruntów była dziedziczną własnością miasta i jego mieszkańców.

Przestrzeń miejska

Na obszar miasta składały się 2974 morgi 75 sążni pól ornych, 238 mórg 1518 i 1/2 sążnia ogrodów, 496 mórg 1475 i 1/6 sążnia łąk, 910 mórg 1075 i 1/3 sążnia pastwisk, 351 sążni stawów oraz 537 mórg 812 sążni lasów. Do dominium miasta Śniatyna należały lasy o obszarze 537 mórg 812 sążni, przynoszące 1150 i 1/2 sążnia drewna miękkiego, oraz łąka o powierzchni 603 i 1/3 sążnia, przynosząca 4,52 cetnara siana słodkiego i 1,13 cetnara potrawu. Do mieszkańców (określanych w źródłach niefortunnie mianem poddanych), wraz z duchownymi, należały prawem pełnej własności pozostałe działki, co bardzo wyraźnie podkreślono: „[grunta] własne, swoje posiadają dziedziczne indywidualnie”. Liczyły one łącznie 2974 morgi 75 sążni gruntów ornych, z których przychód wynosił 5512 korców 6 garnców pszenicy, 2984 korce 4 garnce żyta, 11 031 korców 38 garnców jęczmienia i 3900 korców 6 garnców owsa. Ponadto gromada i mieszkańcy posiadali 496 morgów 871 sążni łąk o przychodzie 2471,05 cetnara siana słodkiego, 3163,88 cetnara siana kwaśnego i 617,54 cetnara potrawu. Ogrody i pastwiska obejmowały obszar o powierzchni 1149 mórg 993 i 5/6 sążnia, przynoszący 5990,40 cetnara siana

słodkiego, 657,82 cetnara siana kwaśnego i 705,46 cetnara potrawu. Najprawdopodobniej 796 mórg łąk i pastwisk należało do gminy miejskiej. Mieszkańcy Śniatyna posiadali natomiast 351 sążni stawów, z których uzyskiwano 1,31 cetnara siana słodkiego (informacje te są niezgodne z zapisami z księgi pomiarów, z których wynika m.in., że bezimienny stawek liczył 2 morgi 779 sążni kwadratowych). Dane z księgi pomiarów wskazują, że wbrew informacjom zawartym w sumariuszu, niewielka część lasów należała także do 2 mieszkańców Śniatyna.

Zob.: Sumariusz fasji gromadzkiej miasta Śniatyna

Na podstawie księgi pomiarów wydaje się nie ulegać wątpliwości, że w Śniatynie rolnictwem zajmowali się przede wszystkim Rusini, do których należała większość pól ornych. Być może niektóre z nich były w rękach mieszkańców okolicznych wsi, głównie Mikulińców i Kołaczyna. Ormianie posiadali grunty rolne wspólnie jako grupa wyznaniowa (łącznie 68 mórg 1362 sążnie pól ornych, 72 morgi 180 sążni łągów, 36 mórg 1560 sążni łąk).

Miasto, według księgi pomiarów, dzieliło się na 5 niw (obszarów):

- I. Plac miejscowy, numery działek: 1–1232
 - I.1. Przedmieście Batki, numery działek: 1233–1514
 - I.2. Przedmieście Baranie, numery działek: 1515–1644
- II. Za Prutem, numery działek: 1645–1653
 - II.1. Pole Czarny Brzeg, numery działek: 1654–1838
 - II.2. Łąki, numery działek: 1839–1840 1/2
 - II.3. Sianożęci Pod Olszyną, numery działek: 1841–1904
 - II.4. Przyrwa, numery działek: 1905–1934
- III. Barczanka, numery działek: 1935–2334
- IV. Włachowa Dolina, numery działek: 2335–2701
- V. Terebiż, numery działek: 2702–3030.

Zob.: Rekapitulacja sumaryczna miasta Śniatyna

Natomiast według prawideł fasonowania obszar miasta dzielił się tylko na 4 niwy: Plac Miejskowy, Za Prutem, Berczanka, Włachowa Dolina. Pustych gruntów ornych nie odnotowano.

Śniatyn był poprzecinany kilkoma jarami (wymieniono 5), a także co najmniej 2 młynówkami. Posiadał także groblę. Miasto, przynajmniej w części, otaczał wał o charakterze obronnym, kilkakrotnie wymieniony w księdze pomiarów. Centrum tworzył rynek wraz z kramnicami, murowanym ratuszem, budynkiem kancelarii magistrackiej oraz więzieniem. W mieście znajdował

się zamek z 2 ogrodami oraz poprzedzającym go placem. Niezależnie od niego istniał dworek rodziny Karzanów. W Śniatynie funkcjonowała najprawdopodobniej poczta, wymieniony został bowiem plac należący do poczmistrza. W mieście znajdowało się 5 kamienic i 806 chałup (liczba ta nie jest jednak pewna).

W Śniatynie znajdował się kościół farny obrządku rzymskokatolickiego otoczony cmentarzem, klasztor dominikanów (poddominikański?) oraz 4 cerkwie greckokatolickie (miejska, dyspakowa, dziekańska, pauszowska). W mieście działała szkoła greckokatolicka oraz „szkółka grecka pusta”. Istniał także kościół obrządku ormiańskokatolickiego z cmentarzem. Obok niego znajdowała się rezydencja ormiańska. Niezależnie od wspomnianych obiektów istniały nadto 3 cmentarze greckokatolickie, stary i nowy cmentarz chrześcijański (rzymskokatolicki?) oraz stary cmentarz, zapewne greckokatolicki.

W mieście funkcjonowały co najmniej 2 synagogi („Wielka Szkoła Żydowska” i „Mała Szkoła Żydowska”), łaźnia żydowska (mykwa) oraz szpital żydowski. Było także okopisko żydowskie (kirkut), określone w księdze pomiarów jako plac i ogród.

Z ważniejszych obiektów gospodarczych w Śniatynie należy wymienić takie budowle, jak: spichlerz, woskobojnia, 2 browary, piekarnia, cegielnia kameralna, młyn „pański de Mikulinice” (zapewne należący do właścicieli pobliskiej wsi Mikulińce), młyn plebański, młyn „Za Potokiem”, młyn Kiryła Dziubanika, młyn Iwana Mielnika, 2 młyny Mogielniczki, 19 winnic (szynków), 4 tabacharnie.

W mieście znajdowało się 5 „kamienic cesarskich” (zapewne kwaterowała tam komenda i oficerowie miejscowego garnizonu) oraz magazyn cesarski. W Śniatynie stacjonował garnizon wojskowy oraz istniał przeznaczony dla niego plac ćwiczeń (lub plac musztry). Najprawdopodobniej na potrzeby kawalerii, tworzącej część miejscowej załogi, wykorzystywano 11 stajni „cesarskich”. W księdze pomiarów wymieniono jeszcze jedną stajnię bez określenia jej właściciela.

W mieście pozostawało 108 pustych placów przeznaczonych głównie pod zabudowę mieszkalną, ewentualnie pod ogrody.

W Śniatynie wymienionych zostało 11 ulic lub dróg: Ulica do Zamku, Ulica do Szkoły, Ulica od Kościoła, 2 ulice bez nazwy, Droga Halicka, Droga do Kut, Droga do Uścia, Droga do Winogradu, Droga Horodeńska, Droga do Stecowej.

Do miasta należało co najmniej 5 małych stawów: Staw Hajwasów, Stawy na Kryniczkach oraz 3 stawy bezimienne, a także okoliczne młaki. Z innych nazw topograficznych wymienić należy: plac pusty Winiczysko, górę Horo-

dyszczce, górę Obocz na pastwisku, pastwiska Herebnik i Wołowe oraz lasy Olszyna, Czebor i Krzaki.

Przestrzeń publiczno-polityczna

Ośrodki władzy w Śniatynie tworzyły: dominium (zarząd dóbr kamealnych), magistrat wraz z burmistrzem (wójtem) i przysiężnymi, dekanat i parafia rzymskokatolicka, dekanat i parafie greckokatolickie (co najmniej 2, na pewno istniała parafia miejska i dołuńska), a także parafia ormiańskokatolicka oraz komenda garnizonu wojskowego.

Przestrzeń społeczna

Na podstawie analizy księgi pomiarów można stwierdzić, że w Śniatynie znajdowało się maksymalnie 1085 właścicieli gruntowych. W rzeczywistości liczba ta była zapewne nieco mniejsza, co jest rezultatem braku możliwości jednoznacznego ustalenia tożsamości niektórych osób. Miasto zamieszkiwali przedstawiciele wyznań: rzymskokatolickiego, greckokatolickiego, ormiańskokatolickiego oraz judaizmu. Na podstawie kryterium imion i nazwisk można ustalić, że pod względem etnicznym byli to Polacy, Rusini, Ormianie, Żydzi oraz nieliczni przedstawiciele innych grup etnicznych. Centralna część miasta (rynek, okolice zamku) zamieszкана była przeważnie przez ludność żydowską. Oprócz niej występowała tam dość licznie Polacy. Rusini dominowali natomiast na przedmieściach Batki i Baranie. Na podstawie bardzo niepewnych danych (kryterium imion i nazwisk) można szacować, że posiadaczy żydowskich było około 260, a ormiańskich nieco ponad 20. Dokładniejszych proporcji etnicznych pozostałych mieszkańców Śniatyna nie da się ustalić z uwagi na niekonsekwentny sposób zapisu ich imion i nazwisk (raz wymienionych w wersji polskiej, następnie w ruskiej), nie ulega jednak wątpliwości, że największą zbiorowość tworzyli Rusini. Brzmienie niektórych nazwisk sugeruje, że w mieście mogło zamieszkiwać także parę rodzin tatarskich (lub pochodzenia tatarskiego). Pojedyncze rodziny były zapewne pochodzenia niemieckiego i włoskiego. Dwór i niewielką grupę nieruchomości w mieście zasiedlała szlachta (wymienionych zostało co najmniej 5 właścicieli, wyróżnionych w księdze pomiarów terminem „Pan”, względnie „Szlachcic”).

Zob.: Wykaz posiadaczy nieruchomości w Śniatynie ujętych w metryce józefińskiej

Większość mieszkańców trudniła się zawodami związanymi z handlem

i rzemiosłem. Z zawodów pozarolniczych występujących w Śniatynie wymienić należy: pisarza miejskiego, poczmistrza, kupców, kramarzy, szynkarzy, piekarzy, browarników, pracowników cegielni, woskobojni i spichlerza. Brzmienie zanotowanych nazwisk sugeruje wykonywanie w mieście ponadto takich zawodów, jak: krawiec, rzeźnik, stolarz, kowal, kotlarz, cieśla, bednarz, kuśnierz, cyrulik. 318 mieszkańców Śniatyna posiadało grunty orne o powierzchni wynoszącej co najmniej 1 morgę, ale tylko 90 z nich dysponowało polami o wielkości przekraczającej 10 mórg. Tych ostatnich można bez wątpienia zakwalifikować do grona mieszczan-rolników, utrzymujących się przede wszystkim z rolnictwa.

Do elity miejskiej zaliczali się (według opisanego granic): przysięgli Jan Kurawski, Andrzej Kurawski, Mikołaj Karąszczuk, Fedor Kosowan, Pentelej Babiuk oraz plenipotent Józef Bochyński. Natomiast w myśl prawideł faszjonowania elitę miejską stanowili: plenipotent miejski Józef Bochyński, wójt (burmistrz) Atanazy Grzyb (Grzybowski) i przysiężni Iwan Kurawski, Stefan Kowaluk, Andrzej Karąszczuk, Pentelej Babiuk. Według „opisanego sznura” z 1 czerwca 1787 miastem rządziło dwóch burmistrzów: Dominik Hajwas i Atanazy Grzybowski, a przysiężnymi byli Stefan Kowaluk i Jan Kurawski. Natomiast według „przypisków” z 5 grudnia 1787 burmistrzem Śniatyna był Dominik Hajwas. Z duchownych do grona elity miejskiej zaliczali się: ks. dziekan Stefan Zieńkiewicz (rzymskokatolicki), ks. dziekan Dymitr Budzanowski, ks. proboszcz Doliński, ks. proboszcz Woznesieński (greckokatolicki).

WYBRANE TEKSTY ŹRÓDŁOWE

Opisanie granic miasta Śniatyna

Dominium Śniatyn. Miasto Śniatyn.

Opisanie granic tegoż miasta.

Które miasto ze swymi gruntami graniczy na wschód ze wsią Kołaczynem, na zachód z Mikulińcami i Potoczkiem, na południe z Zawalem, na północ ze Stecową i Malatyńcami, wsią wołoską. Między trzema wsiami po obydwu stronach są odsypane kopce, szczególnie między Zawalem i miastem znajduje się kontrowers, który [to] kontrowers dopiero przy teraźniejszym pomiarze otworzył się i tego pola używa wieś Zawale. Ze strony Zawala odbitych pałów w ograniczeniu zawałowskim, jest wyrażono ze strony zaś Śniatyna było pałów wkopanych 101. Lecz są powyciągane, szczególnie 10 zostało się [...], między malatyńskimi gruntami żadnych nie ma kopców, ponieważ potok zwany Kołaczyn odgranicza od gruntów wołoskich pola śniatyńskie.

1-wszy [kopiec] od granicy mikulinieckiej na dole między Rozwalinami nad rzeką zwaną Prut. Michajło Krzykliwiec ad na wzgórku [kopiec] nr 2. Michajło Wasyliw ad pod Winogradem [kopiec] nr 3. Wasyl Frondzej, wychodząc w górę na łąkę [kopiec] nr 4. Za Wywozem i cegielnią Semen Kosowanyw ad za drogą Kucką [kopiec] nr 5. Onufry Sawicki ad [kopiec] nr 6. Tanasko Tomaczkich ad [kopiec] nr 7. Onufry Manlikiw nad doliną zwaną Łukacz ad [kopiec] nr 8. Jurij Jakimczuk ad [kopiec] nr 9. Stefan Karpiuk ad [kopiec] nr 10. Tasij Krzykliwiec dochodząc ku drodze stanisławowskiej [kopiec] nr 11. Iwan Tanaszczukiw ad koło gościńca do Zaleszczyk idącego [kopiec] nr 12. Wincenty Stachow ad [kopiec] nr 13. Iwan Tałabiw ad w Wywozie [kopiec] nr 14. Fedor Jakimczuk ad [kopiec] nr 15. Iwan Czepyka ad [kopiec] nr 16. Dmytryk Sedlarczuk ad [kopiec] nr 17. Iwan Zacharczuk ad [kopiec] nr 18. Oleksy Sawkiewicz ad za pasieką, nad Potokiem Ostafij Waszkowski. Tu się kończy granica, mająca kopce po obydwu stronach, mikuliniecka z miastem, resztę zaś od pola mikulinieckiego odgranicza Potok [i] źródło zwane Kałamutna pole miejskie. Ad [kopiec] nr 19 koło młynka graniczący z polem potockim, Grzegorz Szerszeniuczyn ad Na Górze [kopiec] nr 20. Mikołaj Dmitrijew ad [kopiec] nr 21. Jurij Bercykin ad [kopiec]

nr 22. Tanasij Kiszkanuik ad [kopiec] nr 23. Mikita Burdunow ad [kopiec] nr 24. Dmitro Tomaszkiw ad [kopiec] nr 25. Mikołaj Kornat ad [kopiec] nr 26. Andrej Frondzej ad [kopiec] nr 27. Fedor Tomaszkiw nad Doliną Bercynka zwaną ad idąc tąż doliną [kopiec] nr 28. Iwan Łuczyński ad [kopiec] nr 29. Wasyl Radewicz ad [kopiec] nr 30. Mikołaj Tkaczukiw ad [kopiec] nr 31. Michajło Tkaczyw ad [kopiec] nr 32. Marcin Stadnikiewicz ad [kopiec] nr 33. Oleksa Marczukiw ad [kopiec] nr 34. Koło Drogi Śniatyńskiej Iwan Kiszkanuik na Cerkiewnym ad [kopiec] 35. Jurij Karałaszczuk ad [kopiec] nr 37 [sic!]. Oleksa Moskalikiw ad [kopiec] nr 38. Wasyl ad [kopiec] nr 39. Iwan Podhorny ad [kopiec] nr 40. Kost Szymczukiw Na Winklu ad [kopiec] nr 41. Bazyl Łakowiecki ad [kopiec] nr 42. Stefan Mielnikow Kowalikow na Wzgórku ad [kopiec] nr 43. Petro Bojko do [kopiec] nr 44. Iwan Krzykliwiec na Dolinie Popowiczowej do [kopiec] nr 45. Iłasz Charukow do [kopiec] nr 46. Semen Aleksandrułow do [kopiec] nr 47. Wasyl Krzykliwiec Na Górze do [kopiec] nr 48. Mikołaj Baliukow w Terebizach do [kopiec] nr 49. Mikołaj Bojkow w Dolinie Buragowej do [kopiec] nr 50. Wasyl Hrykorow do [kopiec] nr 51. Stefan Huculuk przy Błocie do [kopiec] nr 52. Tanasiej Majsa (?); tu się kończy granica śniatyńska z Potoczkiem do [kopiec] nr 53. Graniczący z polem stecowskim Jurij Lewerewdiuk na wzgórku pod polem stecowskim do [kopiec] nr 54. Prodan (?) Czoful do [kopiec] nr 55. Oleksa Sawiekow ku gościńcowi z Horodenki do Śniatynia do [kopiec] nr 56. Semen Frondzej do [kopiec] nr 57. Iwan Fesykow od gościńca do [kopiec] nr 58. Dierdi Wojewudka do [kopiec] nr 59. Hrycko Goral w dół na Uboczny do [kopiec] nr 60. Matej Szymkow Bednarzow do [kopiec] nr 61. Szymcio Tkaczuk koło Drogi Stecowskiej do Śniatynia idącej do [kopiec] nr 62. Mikołaj Mielnikow do [kopiec] nr 63. Mikołaj Matejczukow do [kopiec] nr 64. Hrycko Hawczuk do [kopiec] nr 65. Mikołaj Nahurniak do [kopiec] nr 66. Iwan Szymczuk do [kopiec] nr 67. Iwan Mackow do [kopiec] nr 68. Wasylko Błazejowski do [kopiec] nr 69. Szymko Michalski. Tu się łączy granica stecowska do Na Gruncie Cerkiewnym [kopiec] nr 70. Wasyl Onyszczukow graniczy z polem wołoskim chlewiskim. Tu potok zwany Kułaczyn długo ciągnący się, odgraniczający Pole Miejskie do [kopiec] 71. Mikołaj Kurawski graniczący z Polem Kułaczyńskim do [kopiec] nr 72. Andrej Huculun do [kopiec] nr 73. Andrej Domaszkow Drogą Orzechliwą do [kopiec] nr 74. Semen Aleksandrukow koło Mogiły Panaity do [kopiec] nr 75. Michajło Matejczuk do [kopiec] nr 76. Bartko Szomiak do [kopiec] nr 77. Józef Ławryńczuk do [kopiec] nr 78. Michajło Popowiczki do [kopiec] nr 79. Iwan Kurawski między Wywozami na cegielni do [kopiec] nr 80. Fedor Tkaczukow do [kopiec] nr 81. Stefan Sawicekuw koło Grobli Hrabickiego do [kopiec] nr 82. Hrycek Burlak do [kopiec] nad rzeką Prutem, Andrzej

Kartaszczuk nr 83. Tu się kończy granica między Kołaczynem i miastem koło drogi do Czerniowiec idącej.

Pole Przerwa za Prutem, szczególnie tylko od Zawala ma jeden kopiec, ponieważ w okręgu swym zewsząd ma otaczające grunta własne, który kopiec nr 84 imieniem Mikołaj Kurawski.

Na Polu Gromadzkim kopców nr 79.

Na Polu Cerkiewnym kopców nr 5.

Suma w ogólności kopców nr 84.

Od miasta[:]

Do Mikuliniec kopców nr 18

Do Potoczka kopców nr 33

Do Stecowej kopców nr 17

Do Zawala kopców nr 1

Do Kołaczyna kopców nr 14

Do Chlewisk kopców nr 1

Prawidła faszjonowania (regest)

Według prawideł faszjonowania miasto dzieliło się na cztery niwy. Na gruntach niwy Plac Miejscowy znajdowały się po części sady i pastwiska, resztę zasiewano „na warzywo”. Grunty niwy Za Prutem obejmowały czarne ziemie, zasiewane kukurydzą (2 lata zasiewania, 2 lata ugorowania). Niewielką część obszaru stanowiły ogrody, znacznie poważniejszą pastwiska, z których niektóre zarosły krzakami. Na 3 działkach tej niwy rósł las. Grunty niwy Berczanka obejmowały czarne ziemie średniej jakości. Stosowano na nich płodozmian w rytmie sześcioletnim (gryka, jęczmień, pszenica, owies, gryka, owies). Przeciętny plon z jednego ziarna wynosił po 2 i 1/2 ziarna pszenicy i jęczmienia. Na terenie niwy znajdowały się także łąki i pastwiska średniej jakości. Grunty niwy Włachowa Dolina charakteryzowały się czarnymi ziemiami dobrej jakości. Stosowano na nich płodozmian w cyklu sześcioletnim (gryka, jęczmień, pszenica, żyto, owies, gryka). Przeciętny plon z jednego ziarna wynosił po 2 i 1/2 ziarna pszenicy, żyta, jęczmienia i owsa. Część obszaru niwy zajmowały łąki, pastwiska i błota.

Opisanie gromady miasta Śniatyna

Nie zachowało się.

SUMMARY

This publication results from the international research project “At the meeting point of cultures and nations. Galician towns and small towns in the Josephinian Land Survey” financed from the appropriations of the National Science Centre within the Harmonia 8 program. The program involves creating a unique, online-accessible database of towns and their inhabitants as well as defining the components of the social space of towns and small towns of the five easternmost “cyrkuls” of Galicia, i.e. districts of Berezhany (Brzeżany), Brody (Zolochiv, Złoczów), Ternopil (Tarnopol), Zalishchyky (Zaleszczyki) and Stanyslaviv (Ivano-Frankivsk, Stanisławów). The source basis for the research are mass and complementary historical sources from the 80s of the 18th century: the Josephinian Land Survey, created in the years 1785–1788 and the so-called urbarial descriptions, drawn up in 1789 for tax purposes.

Volume 16 presents source materials for the towns of the Zalishchyky (Zaleszczyki) “cyrkul”: Sniatyn (Śniatyn). The introduction discusses the legal status, geographical location and property structure of the above mentioned towns as well as characterises the main elements of their physical, public, political and social space.

The publication has been supplemented with copies of some of the source documents (among others, descriptions of town borders) and tabular list of town inhabitants made on the basis of the Josephinian Land Survey and the so-called urbarial descriptions.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie
fond 19: Metryka józeffińska, opis 10, sprawa 40

Źródła drukowane

Państwo wojnickie w metryce józeffińskiej z 1785–1787 roku. Wojnicz, Zamoście, Ratnawy i Łopoń, wyd. J. Szymański, Wojnicz 2000.

Opracowania

Adelsgruber P., Cohen L., Kuzmany B., *Getrennt und doch verbunden. Grenzstädte zwischen Österreich und Russland 1772–1918*, Wien–Köln–Weimar 2011.

Dolinovskyi V., *Соціально-професійна структура міщан Олеська на підставі інвентаря будинків 1789 р.*, [w:] *Galicyskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.

Drobesch W., *Bodenerfassung und Bodenbewertung als Teil einer Staatsmodernisierung. Theresianische Steuerrektifikation, Josephinischer Kataster und Franziszeischer Kataster*, [w:] R. Furter, A.-L. Head-König, L. Lorenzetti (red.), *Les migrations de retour. Rückwanderungen, Geschichte der Alpen/Histoire des Alpes/Storia delle Alpi*, 2009, t. 14.

Falniowska-Gradowska A., Leśniak F., *Struktura własności ziemskiej i użytkowania gruntów w Galicji w cyrkulach rzeszowskim, sanockim i tarnowskim w świetle katastru józeffińskiego (1785–1787)*, Toruń 2009.

Falniowska-Gradowska A., *Studia nad społeczeństwem województwa krakowskiego w XVIII wieku. Struktura własności ziemskiej i użytkowanie gruntów w świetle katastru józeffińskiego*, Warszawa 1982.

Feucht R., *Flächenangaben im österreichischen Kataster*, Diplomarbeit am Institut für Geoinformation und Kartographie der Technischen Universität Wien, 2008.

- Fierich J., *Kultury rolnicze, zmianowanie i zbiory w katastrze józefińskim*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, 1950, t. 12.
- Gospodarka Galicji 1772–1867. Inwentarz materiałów historycznych z archiwów i bibliotek Polski, Austrii i Ukrainy*, t. 1-2, pod red. K. Ślusarka, Kraków 2015.
- Jewuła Ł., *Galicyjskie miasta i miasteczka oraz ich mieszkańcy w latach 1772–1848*, Kraków 2013.
- Kańkowski M., *Miasto Józefów w świetle opisań urbarialnych*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.
- Kargol T., *Konfrontacja metryki józefińskiej z innymi źródłami historycznymi na przykładzie topografii i społeczeństwa Brodów w II połowie XVIII wieku*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.
- Krętosz J., *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu (1772–1815)*, Katowice 1996.
- Kulczykowski M., *Andrychowski ośrodek płócienniczy w XVIII i XIX wieku*, Wrocław 1972.
- Kulczykowski M., *Chłopskie tkactwo bawełniane w ośrodku andrychowskim w XIX wieku*, Wrocław 1976.
- Kuzmany B., *Brody. Eine galizische Grenzstadt im langen 19. Jahrhundert*, Wien–Köln–Weimar 2011.
- Rozdolski R., *Die grosse Steuer- und Agrarreform Joseph II*, Warschau 1961.
- Rozdolski R., *Stosunki poddańcze w dawnej Galicji*, t. 1–2, Warszawa 1962.
- Ruszała K., *Społeczeństwo miasteczka galicyjskiego w pierwszych latach rządów austriackich w świetle pierwszego katastru gruntowego, tzw. metryki józefińskiej na przykładzie Jasła*, [w:] *Społeczeństwo i gospodarka Galicji w latach 1772–1867. Źródła i perspektywy badań*, zbiór studiów pod red. T. Kargola i K. Ślusarka, Kraków 2014.
- Rutkowski J., *Galicyjski kataster gruntowy jako podstawa statystyki własności ziemskiej*, „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych”, 1917, t. 25, z. 3.
- Styś W., *Metryki gruntowe józefińskie jako źródło do historii gospodarczej Galicji*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, 1932, t. 2.
- Ślusarek K., *Drobna szlachta w Galicji 1772–1848*, Jędrzejów–Kraków 2011.
- Ślusarek K., *Materiały podatkowe jako źródło do dziejów miast galicyjskich w czasach józefińskich*, [w:] *Galicyjskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.
- Tandecki J., Kopiński K., *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014.

Wasył F., *Ormianie w przedautonomicznej Galicji. Studium demograficzno-historyczne*, Kraków 2015.

Zamoyski G., *Nowy Targ i jego mieszkańcy w świetle metryki józefińskiej*, [w:] *Galicyskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.

Білінська Л., *Мікротопоніми Тисмениччини відомного походження*, „Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Мовознавство“, Тернопіль 2009, Вип. 2 (17).

Вирста Н., *Українські та німецькі прізвища, мотивовані назвами професій (лексико-семантичний аналіз)*, „Актуальні проблеми філології та перекладознавства“, Хмельницький 2013, Вип. 6 (1).

Долинська М., *Історична топографія Львова XIV–XIX ст.*, Львів 2006.

Долинська М., *Йосифінська метрика – головне джерело для відтворення історичної топографії (культурного краєвиду) міст, містечок і сіл Галичини*, [w:] *Galicyskie miasta w epoce zmian społeczno-politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII–XIX wieku*, zbiór studiów pod red. T. Kargola, B. Petryszak i K. Ślusarka, Kraków–Lwów 2018.

Долинська М., Погорілко М., *З історичної топографії Львова (гори Львова)*, „Записки Наукового товариства імені Шевченка“, Львів 2015, т. 268.

Йосифінська (1785–1788) і французьканська (1819–1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів, Київ 1965.

Іваночко У., *Вплив соціально-функціональних процесів на розвиток урбанізації в Галичині кінця XVIII – початку XX ст.*, [w:] *Історична топографія і соціотопографія України*, Зб. наук. праць, Редкол.: Я. Дашкевич, П. Сохань та ін., Львів 2006.

Лаба В., *Історія міста Перемишляни від найдавніших часів до 1939 року*, Львів 2001.

Лужецька О., *Мікротопонімія Південно-Західного Опілля*, Дис. на здобуття наук. ст. канд. філологічних наук, Тернопіль 2014.

Петришин Г., Іваночко У., *Еволюція принципів класифікації міст Галичини в австрійський період*, [w:] *Книга міст Галичини. Міждисциплінарні дослідження у містознавстві*, „Вісник Державного університету «Львівська політехніка»“, Львів, 1999, nr 379.

ZESTAWIENIA TABELARYCZNE

Sumariusz fasji gromadzkiej miasta Śniatyna

		Pola orne						Łąki						Lasy			
		powierzchnia		zbiory ziarna w korcach				powierzchnia		pożytek siana w cetnarach				powierzchnia		pożytek drewna w sążniach sześc.	
		morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmien	owies	morgi	sążnie	siano		potraw	morgi	sążnie	twardego	miękkiego	
								ogółem	słodkie	kwaśne							
Zwierzchność dworska posiada	ról, łąk i lasów													537	812		1150 1/2
	stawów																
	ugorów																
	ogrodów i sadów								603 1/3		4,52		1,13				
	krzaków																
	pastwisk																
	ogółem								603 1/3		4,52		1,13	537	812		1150 1/2
Poddani posiadają	ról, łąk i lasów	2974	75 1/2	5512 3/32	2984 1/16	11031 19/32	3900 3/32	496	871 5/6		2471,05	3163,88	617,54				
	stawów								351		1,31						
	ugorów																
	ogrodów i sadów							238	1518 1/2		2822,20		705,46				
	krzaków																
	pastwisk							910	1075 1/3		3168,20	657,82					
	ogółem							1646	616 2/3		8462,76	3821,70	1323,00				
Suma całkowita		2974	75 1/2	5512 3/32	2984 1/16	11031 19/32	3900 3/32	1646	1220		8467,28	3821,70	1324,13	537	812		1150 1/2

Źródło: CPAHU Lwów, fond 19: Metryka józefińska, opis 10 sprawa 40, k. 220–221.

Rekapitulacja sumaryczna miasta Śniatyna

Niwy	Role						Łąki						Lasy			
	powierzchnia		przychód ziarna w korcach				powierzchnia		pożytek w cetnarach				powierzchnia		pożytek drewna w sążniach sześć.	
	morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	morgi	sążnie	ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie	twardego	miękkiego
I. Plac miejscowy							305	1229 1/2								
II. Za Prutem	481	1347 2/3					590	475 1/3								
III. Barczanka	600	1073 2/3					723	497 1/6								
IV. Włachowa Dolina	1891	854 1/6					27	618								

Źródło: CPAHU Lwów, fond 19: Metryka józefińska, opis 10 sprawa 40, k. 213v-214.

Imię	Nazwisko	Miejsce zamieszkania	Numery działek	Nr domu	Powierzchnia gruntów w sążniach kw. podana przez		Role					Łąki														Lasy										
							powierzchnia		zbiory ziarna w korcach				powierzchnia														zbiory siana w cetnarach				powierzchnia		ilość pozyskanego drewna w sążniach sześc.			
					gospodarzy	geometrów	morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	łąki		ogrody i sady		pastwiska		stawy (sadzawki)		zarośla		ugór		pustki		razem		ogółem				morgi	sążnie	twarde	miękkie
													morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie		
Jurij	Babiuk	Śniatyn	1708	258	972				972	2 4/9																										
Stefan	Babiuk	Śniatyn	1388, 1389, 1701, 1770, 2135, 2155, 2434, 2443, 2459, 2472, 2502, 2506, 2516, 2560, 2596, 2759, 2763, 2956, 2981	193	38914 1/3			23	110 1/3	34 1/4	25	105 2/5	37 2/9		1	404								1	404		15,03		3,76							
Stefan	Babiuk	Śniatyn	1840 1/2	253	10024 1/2											6	424 1/2							6	424 1/2		37,59	37,59	9,40							
Tymofiej	Babiuk	Śniatyn	1840 3/4	bd	9310											5	1310							5	1310		34,91	34,91	8,73							
Pentelej (Pańka)	Babiuk (Babinka, Babik)	Śniatyn	1443, 1550, 1551, 1845, 2264, 2377, 2526, 2588, 2663, 2697, 2902 ² , 2948	253	35663 5/6			17	1412 1/2	18 1/3	17	73 1/8	26		3	1410								4	651 1/3		29,60	23,29	7,11							
	Baczyńska wdowa	Śniatyn	435, 436	222	637 1/2																					637 1/2		4,78		1,19						
Herszko	Baligendzki	Śniatyn	1061	38 (58?)																																
Aleksander	Baraga	Śniatyn	2776	229	46694			29	294	58 1/3	58 1/3	109 4/9																								
Jakubowa	Baranowa	Śniatyn	277	43																																
Eliasz	Baranowski	Śniatyn	757 1/2, 758, 759, 2161	195 (187)	2594 1/2				693 1/3	4/9		1 3/4	1 2/7		1	301 1/6								1	301 1/6		14,26		3,56							
	Baranowski	Śniatyn	674	bd	133																					133		2,56		0,62						
Jan	Barański	Śniatyn	549, 550	55	450																					450		3,38		0,84						
Łukasz	Barański	Śniatyn	200, 201	19	30																															
Antoś	Barańczczak	Śniatyn	445, 446	210	261 1/2																						261 1/2		1,96		0,49					
Kost	Bardziak	Śniatyn	1192, 1193	352	577 1/2																						577 1/2		4,33		1,08					
Moszko	Barszczowski	Śniatyn	407	120																																
Herszko	Basista	Śniatyn	968	55																																
Mortko	Basista	Śniatyn	415	240																																
Szymon	Basista	Śniatyn	803	244																																
	Bazańska (Bazanka) wdowa	Śniatyn	663, 664, 1825, 2385 [sic!], 3009	160	10410 2/3			5	1536	13 1/4	8	19 7/8	3													874 2/3		6,56		1,64						
	Bazańska wdowa	Śniatyn	1129, 1130, 2993	101	6367			2	1480	5 5/6	5 5/6	11		1	87										1	87		12,65		3,16						
Iwan (Jan)	Bazański (Barzański)	Śniatyn	1959, 1965, 2202	23	7341			4	941	4 2/7		18 5/7	16																							
Jan	Bazański	Śniatyn	670, 671	155	812 1/6																						812 1/6		6,07		1,52					
Antoni	Bednarz	Śniatyn	1740, 1877, 2045	216	13720 2/3			3	1374 2/3	11 4/5		5	4 1/4	4	1146									4	1146		28,30	28,30	7,07							
Iwan	Bednarz	Śniatyn	1019, 1020	29																																
Matwój	Bednarz	Śniatyn	889 1/2	bd	880																						880		6,60		1,65					
Semen (Szymon)	Bednarz	Śniatyn	2729, 2890	216	11002 1/2			6	1402 1/2	13 3/4	13 3/4	25 7/9																								
Stefan	Bednarz	Śniatyn	1017, 1018	27	472																							472		3,54		0,89				

Imię	Nazwisko	Miejsce zamieszkania	Numery działek	Nr domu	Powierzchnia gruntów w sążniach kw. podana przez		Role					Łąki														Lasy										
							powierzchnia		zbiory ziarna w korchach				powierzchnia														zbiory siana w cetnarach				powierzchnia		ilość pozyskanego drewna w sążniach sześc.			
					gospodarzy	geometrów	morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	łąki		ogrody i sady		pastwiska		stawy (sadzawki)		zarośla		ugór		pustki		razem		zbiory siana w cetnarach				morgi	sążnie	twarde	miękkie
													morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie		
Joś	Czermiuk	Śniatyn	1041	40																																
Szawel	Czernela	Śniatyn	66	69																																
Manasij	Czernelicki	Śniatyn	42	20																																
Jan	Czypyka	Śniatyn	2423, 2476	151 (158)	5791		3	991	3 5/8	3 5/8	20 1/3	6																								
Onofrij	Czypyka	Śniatyn	2680	151	1353			1353	5/6	5/6	4 3/4	2																								
Andrzej	Czyzseli	Śniatyn	844, 845	300	1628									1	28									1	28		12,21		3,05							
Ruwin (?)	Daniwicki	Śniatyn	377, 378	114	93 1/6										93 1/6										93 1/6		0,70		0,17							
Bogdan	Dawidowicz (Dawidczak)	Śniatyn	315, 316, 796	44	130 5/6										150 5/6										150 5/6		0,98		0,25							
Hrehory	Derhar	Śniatyn	1501, 1502	234	960										960										960		4,80		1,20							
Fedor	Derheczuk (Derychacz)	Śniatyn	1599, 1600, 2174	276	1285 1/6			1116 1/6	5/7		2 5/6	2 4/9			169										169		0,85		0,21							
ks. Jakub	Derpak	Śniatyn	1972, 2012, 2030	52	14619 2/3		9	219 2/3	9 1/8		47 1/8	32																								
Grzegorz	Derpakowicz	Śniatyn	511, 512	54	491										491										491		3,68		0,92							
Jan	Diak	Śniatyn	1023, 1024	31	420										420										420		2,10		0,52							
Jan	Dimidecki	Śniatyn	1729, 1732	bd	4710 2/3		2	1510 2/3	18																443 2/3		3,32		0,83							
Hrehory	Dmitrowicz	Śniatyn	613, 614	139	443 2/3										443 2/3										443 2/3		3,32		0,83							
Grzegorz	Dmitruszak	Śniatyn	1065	62																																
Andrzej	Dmytrasz	Śniatyn	967	56																																
Bajła	Doktorka	Śniatyn	26	18																																
Lejba	Doliński	Śniatyn	624	134																																
	Doliński ks. [paroch]	Śniatyn	1840 1/4, 2658 [sic!], 2990, 3020 ² , 3023 ⁴	266	8710		5	710	5 2/5	5 2/5	23	7 3/4																								
	Domiczka wdowa	Śniatyn	864, 865	303	100										100										100		0,50		0,12							
Teodor	Dowlj	Śniatyn	937, 938	129																																
Berko	Drezewicz	Śniatyn	49	3																																
Wojciech	Drzewicz	Śniatyn	14, 15	16	106 1/3										106 1/3										106 1/3		0,80		0,20							
Lejba	Dubej	Śniatyn	366	9																																
Stefan	Duchnowski	Śniatyn	18, 19	12	230 5/6										230 5/6										230 5/6		1,73		0,43							
Dmitro	Dulczak (Dutczak)	Śniatyn	659, 660, 2036	142	2869 2/3		1	207 2/3	1 1/8		4 4/7	4			882										882		6,62		1,66							
Jan	Dwornicki (Dwernicki) [Pan]	Śniatyn	1245, 1246, 1673, 1794, 1846, 2317, 2324, 2333, 2509	124 (125)	52087 5/6		30	374 1/6	48 4/5	7 3/5	109 1/8	74 1/4	1	1367	746 2/3									2	513 2/3		16,72	11,12	4,18							
Joś	Dyjna	Śniatyn	64	71																																
Zelman	Dyncze	Śniatyn	115	35																																
Prokop	Dywidziński	Śniatyn	707, 708	165	316 2/3										316 2/3										316 2/3		2,37		0,59							

Imię	Nazwisko	Miejsce zamieszkania	Numery działek	Nr domu	Powierzchnia gruntów w sążniach kw. podana przez		Role					Łąki														Lasy										
							powierzchnia		zbiory ziarna w korcach			powierzchnia														zbiory siana w cetnarach				powierzchnia		ilość pozyskanego drewna w sążniach sześc.				
					gospodarzy	geometrów	morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	łąki		ogrody i sady		pastwiska		stawy (sadzawki)		zarośla		ugór		pustki		razem		ogółem				morgi	sążnie	twarde	miękkie
													morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie	twarde	miękkie
Fedor (Teodor)	Frondej (Frundzej)	Śniatyn	1613, 1614, 1615, 1622, 1956, 2480, 2482, 2634, 2687	279	14369 2/3		8	1249 2/3	8 3/4	7 4/9	47 3/7	21 3/7				320										320		2,41		0,60						
Ilia (Ilko)	Frondej (Frundzej)	Śniatyn	1566 bis, 1567, 1682, 1722, 1765, 2270, 2479, 2538, 2586, 2628	256	15978		9	925	17 1/3	5 4/7	37	17 3/7				653										653										
Petro (Petr)	Frondej (Frundzej)	Śniatyn	1464, 1465, 2087, 2369, 2641	227	17668 1/6		9	1242	9 8/9	5 1/5	47 1/3	28 1/7			1	226 1/6									1	226 1/6		13,69		3,43						
Stefan	Frondej (Frundzej)	Śniatyn	1616, 1617, 1618, 1948, 1962, 2074, 2371, 2536, 2577, 2637, 2639	280	31390		18	382 1/3	19	15	101 6/7	48 3/8				547 2/3										547 2/3		4,10		1,02						
Herszko	Fruktarz	Śniatyn	408	119																																
Hrehory	Gaffiuk	Śniatyn	2289	bd	1418 1/6			1418 1/6	8/9		3 3/5	3 1/9																								
Wasył	Gaffiuk	Śniatyn	2288	bd	1723		1	123	1		4 1/3	3 3/4																								
Fribich	Gajer	Śniatyn	367	20																																
Grun	Garbes	Śniatyn	965	58																																
Joś	Garbes	Śniatyn	966	57																																
Makowej	Gawdaryk	Śniatyn	1220, 1221	370	146 1/2											146 1/2										146 1/2		1,09		0,27						
	Gawronka wdowa	Śniatyn	1396, 1397	195	1886										1	266									1	266		14,00		3,50						
Marek	Gdelnicki	Śniatyn	992	14																																
Abraham	Gerbowicz	Śniatyn	969	60																																
Moszko	Giduluk	Śniatyn	149	109																																
Mortko	Gielas	Śniatyn	1121, 1122	96	166											166										166		1,24		0,31						
Icke	Godłowa	Śniatyn	263	26																																
Szymon (Semen)	Godyński (Odyński) ⁹	Śniatyn	1508, 1509, 1791	240	5343 5/6		2	850	10 1/8							1293 5/6										1293 5/6		9,70		2,42						
Tomasz	Gołaszewski	Śniatyn	637, 638	215	559 5/6											559 5/6										559 5/6		4,20		1,05						
	Gołembowska wdowa	Śniatyn	888, 889	247	390											390										390		2,92		0,73						
Piotr	Gołembowski	Śniatyn	902, 903	254	373 1/3											373 1/3										373 1/3		2,80		0,70						
Onyszko	Goras	Śniatyn	2659	bd	3145		1	1545	2	2	11	4 3/7																								
Iwan	Goras (Goraszcuk, Goraszowy, Goraszyk, Hanasiuk, Juraszek)	Śniatyn	1323, 1324, 1879, 2420, 2435, 2544, 2569, 2922	161	16342 2/3		8	1145	10 4/9	10 4/9	45 7/9	15 2/3		1	186 2/3	611									1	797 2/3		11,28	6,70	2,83						
Wasył	Goras (Goraszyk, Goraszcuk, Goraszowy, Gurawski)	Śniatyn	1325, 1326, 1659, 2245, 2487, 2601, 2617, 2967	162	19997 1/2		11	1020 1/2	23 1/3	12 2/7	41	12 2/3		1377												1377		10,33		2,58						
Pentelej	Goraszyk	Śniatyn	2266	106	1573 1/6			1573 1/6	1		4	3 4/9																								
Fedor	Goraszyk (Gorawski)	Śniatyn	2089, 2568	210	4703		2	1503	3	2	15	7 8/9																								
Wasył	Goryńczuk	Śniatyn	535, 536	48	819 5/6											819 5/6										819 5/6		6,15		1,54						

Imię	Nazwisko	Miejsce zamieszkania	Numery działek	Nr domu	Powierzchnia gruntów w sążniach kw. podana przez		Role					Łąki														Lasy										
							powierzchnia		zbiory ziarna w korcach			powierzchnia														zbiory siana w cetnarach				powierzchnia		ilość pozyskanego drewna w sążniach sześc.				
							morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	łąki		ogrody i sady		pastwiska		stawy (sadzawki)		zarośla		ugór		pustki		razem		ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie	twarde	miękkie
													morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie								
Iwan	Tkaczyk (Tkaczuk)	Śniatyn	1361, 1362, 2142	179	3522 5/6		1	571	1 1/3		5 1/2	4 3/4				1351 5/6									1351 5/6		10,14		2,53							
Orun	Tłumacko	Śniatyn	590, 591	91	113 1/3											113 1/3									113 1/3		0,84		0,21							
Perc	Tłumacz	Śniatyn	985, 986	10	113											113									113		0,85		0,21							
Stefan	Todorowicz (Fedorowicz)	Śniatyn	753, 754, 757, 1830	193	1247 2/3			420	1							827 2/3									827 2/3		6,20		1,55							
Oleksa	Tokarewicz	Śniatyn	2121	152	1378 2/3			1378 2/3	6/7		3 1/2	2 4/7																								
Andrzej	Tomak	Śniatyn	2705	109	4588		2	138	5 4/7	5 3/4	10 3/4		3											3												
Iwan	Tomasz (Tomaszyk, Tomaszków)	Śniatyn	1475, 1476, 1871, 2217, 2248, 2494, 2585, 3016 ²	223	23639		11	523	7 4/7	5 1/6	38 2/3	20 4/5	2	868		1548								3	816		26,86	15,25	6,73							
Stefan	Tomaszczuk	Śniatyn	2071	bd	2880		1	1280	1 4/5		7 1/3	6 2/7																								
Teodor	Tomaszczuk	Śniatyn	2027	34	541 1/3			541 1/3	1/3		1 1/3	1 1/5																								
	Tomaszewski	Śniatyn	1934	bd																																
Wasył	Tomaszko	Śniatyn	858, 859	298	555 1/3											555 1/3									555 1/3		4,17		1,04							
Iwanicha (Iwaniuca)	Tomaszkowa (Tomaszczyca, Tomaszycza, Tomaszka) wdowa	Śniatyn	1524, 1525, 1526, 2276, 2390, 2521, 2574, 2631, 2631 1/4, 2876	245	24090 1/2		14	1141 1/2	19 2/7	18 1/9	72 1/3	22 2/9				549									549		4,12		1,03							
	Tomaszowa wdowa	Śniatyn	913	266																																
	Tomaszczuczka (Tomasiuczka, Tomaska) wdowa	Śniatyn	2751, 2935, 2961	178	10769		6	1169	13 4/9	13 4/9	25 1/4																									
Hrehory	Tomaszyk	Śniatyn	2303	99	1138 1/2			1138 1/2	5/7		2 8/9	2 1/2																								
Iwan	Tomaszyk	Śniatyn	1443 2/8, 1806, 2272, 2873	245	9578 1/2		5	1158 1/2	14	5 3/5	15	3 6/7				420									420		3,15		0,79							
Stefan	Tomaszyk	Śniatyn	1442 1/3, 1527, 1528, 1529, 1764, 1782, 1805, 1807, 1886, 2068, 2129, 2213, 2225, 2453, 2520 1/2, 2573, 2931	246 (248)	34267 2/3		18	644 5/6	30 1/2	13 1/7	72 2/3	34 1/4	2	457 1/2		1165 1/3								3	22 5/6		22,45	13,71	5,57							
Wasył	Tomaszyk	Śniatyn	2481	17	690			690	4/9	4/9	2 3/7	1																								
Wasył	Tomaszyk	Śniatyn	2100, 2522, 2567 1/2	260	7236		4	836	4 1/2	3 3/5	24	11 2/7																								
Michał	Tomaszyk (Tomaszczuk)	Śniatyn	2241, 2392, 2493, 2558, 2576	165	11657 1/6		7	457 1/6	7 1/4	5 2/5	38	18 2/3																								
Wasył	Tomaszyk (Tomaszczuk)	Śniatyn	1345, 1346, 1662, 1738, 1781, 1858, 2132, 2396, 2461, 2556, 2563, 2638, 2669, 2686, 2701, 2933, 2996	172	57686 1/2		29	45 1/6	50 1/7	25 1/4	105 3/4	27	8	67 1/3		1538								9	5 1/3		67,81	24,20	15,96							
Iwan	Tomaszyk (Tomaszko)	Śniatyn	1540, 1541, 1542, 2173, 2265	249	3336		1	530	1 1/3		5 2/5	4 2/3				1206									1206		9,05		2,27							
Stefan	Tomaszyk (Tomaszko)	Śniatyn	1442 1/2, 1538, 1539, 2273, 2467, 2477	250	5314 2/3		2	1528 1/2	3	1 7/9	14 3/4	8 1/7				586 1/6									586 1/6		4,40		1,10							
Wasył	Tomuszyk (Tomaszyk)	Śniatyn	1449, 1450	bd	2923									1		1323								1	1323		21,92		5,48							
Mikołaj	Tracz	Śniatyn	1371, 1372	bd	390											390									390		2,12		0,73							
Stefan (Fedor)	Tracz	Śniatyn	1337, 1338, 2148, 2240, 2424	168	25085 5/6		15	623 5/6	15 2/5	13	82 5/6	37 3/5				462									462		3,46		0,80							

Imię	Nazwisko	Miejsce zamieszkania	Numery działek	Nr domu	Powierzchnia gruntów w sążniach kw. podana przez		Role					Łąki														Lasy												
							powierzchnia		zbiory ziarna w korcach			powierzchnia				zbiory siana w cetnarach				powierzchnia		ilość pozyskanego drewna w sążniach sześc.																
					gospodarzy	geometrów	morgi	sążnie	pszenica	żyto	jęczmień	owies	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	morgi	sążnie	ogółem	słodkie	kwaśne	potraw	morgi	sążnie	twarde	miękkie
Abraham	Waszkowski	Śniatyn	101	46																																		
Ankiel	Waszkowski	Śniatyn	833, 834, 835	bd																																		
Jankiel	Waszkowski	Śniatyn	93	48																																		
Kielman	Waszkowski	Śniatyn	89	bd																																		
Jan	Wawrzkowski (Waszkowski, Waskowski, Wowczoski)	Śniatyn	764, 765, 1823, 1883, 2073, 2287, 2724	211	24992 1/3		12	1276	26	18 4/5	43 7/8	7 4/7	2	675										2	1316 1/3		19,33	14,53	4,83									
Pan	Wąsowicz	Śniatyn	1154, 1156	110	1102 1/6																				1102 1/6		8,27		2,07									
Szymon (Semen)	Wedyński (Widyński) ⁹	Śniatyn	1848, 2249, 2651	240	9153		4	1153	4 5/7	2 8/9	23 5/7	13	1											1			6,00	6,00	1,50									
Bazyli	Werhun	Śniatyn	1036, 1037	37	832 5/6																					832 5/6		6,24		1,56								
Wasył (Bazyli)	Werhun (Werhunyk)	Śniatyn	1031, 2186, 2189	bd	4080		2	48 1/3	2		8 1/4	7 1/9														831 2/3		6,00		1,73								
	Werhunka wdowa	Śniatyn	1103	90																																		
Fedor	Werstiuk	Śniatyn	2285	363	1499			1499	1		3 4/5	3 2/7																										
Ilko (Eliasz)	Werytył (Weroteluk)	Śniatyn	1364, 1365, 2139, 2417	180	7965 1/2		4	111 1/2	4	2 6/7	21	8													1534		11,51		2,88									
Herszko	Węgrzyn	Śniatyn	48	4																																		
Gabriel	Wierzbicki	Śniatyn	1045, 1046	43	287 2/3																					287 2/3		2,16		0,54								
Koźma	Wikaruk	Śniatyn	1379, 1380	182	1676									1	76									1	76		12,57		3,14									
Józef	Wilczyński	Śniatyn	2210	bd	1136 2/3			1136 2/3	3/4		2 8/9	2 1/2																										
Józef	Wilk	Śniatyn	772, 773	322	1115 1/3																					1115 1/3		5,57		1,34								
Abraham	Winnik	Śniatyn	423	231																																		
Rubin	Winnik	Śniatyn	1072	211																																		
Dmitro	Winogradnik	Śniatyn	528, 529	386	115 1/3																					115 1/3		0,86		0,21								
Hrehory	Winogradnik	Śniatyn	533, 534	27																																		
Iwan	Winogradnik	Śniatyn	524, 525	25	313 1/3																					313 1/3												
Lejba	Winogradnik	Śniatyn	730 1/2	28				158 1/3																		158 1/3		1,18		0,29								
Mikołaj	Winogradnik	Śniatyn	522, 523	49	1139 5/6																					1139 5/6		8,55		2,13								
Piotr	Winogradnik	Śniatyn	531, 532	28	548			548																		548		4,11		1,03								
Tymofiej	Winogradnik	Śniatyn	526, 527	26	221 5/6																					221 5/6		1,66		0,42								
Iwan	Wiwczaruk	Śniatyn	2703	222	4650		2	1450	5 4/5	5 4/5	11																											
Michała	Właszyńska (?)	Śniatyn	1181	358																																		
Szymon	Wodyński	Śniatyn	2218	249	1190			1190	3/4		3	2 3/5																										
Andrzej	Wojciechowski	Śniatyn	733, 734, 1971, 2025, 2044, 2231, 2363	174	13433 1/6		7	1148 1/2	7 5/7	1 3/7	33 4/7	26 2/9														1081 2/3		8,11		2,03								
Andrzej (Andrej, Andrasz)	Wojewudka (Wojewoda)	Śniatyn	1347, 1348, 1758, 1880, 2133, 2416, 2543, 2789, 2792, 2859, 2952, 2957, 3024 ⁴	173	36734		18	546	30 2/5	26 1/2	78 1/3	18 2/3	3	612	1	376												4	988		35,11	20,29	8,80					

